

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

**Možnosti prevence sociálně patologických jevů na
středních školách v Brně**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Petr Sýkora

Vypracoval:

Michaela Mrázová

Brno 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím informačních zdrojů uvedených v seznamu literatury.

Brno 15. 04. 2009

.....
Michaela Mrázová

Poděkování

Děkuji panu Mgr. Petrovi Sýkorovi, z katedry Pedagogiky Institutu mezioborových studií v Brně, za odborné vedení, předmětné připomínky a konzultace při zpracování mé bakalářské práce. Děkuji i dalším osobám, které mi byly nápomocny a ochotny poskytnout cenné informace z jejich vlastních zkušeností různých oblastí jejich činnosti.

.....
Michaela Mrázová

OBSAH

ÚVOD	- 2 -
1. SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEVY	- 4 -
1.1. VYMEZENÍ SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ	- 4 -
1.2. PŘÍČINY SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ	- 6 -
1.3. PŘÍZNAČNÉ SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEVY MLÁDEŽE V SOUČASNÉ SPOLEČNOSTI	- 8 -
1.3.1. <i>Tabakismus</i>	- 8 -
1.3.2. <i>Alkoholismus</i>	- 10 -
1.3.3. <i>Drogová závislost (nelegální drogy)</i>	- 12 -
1.3.4. <i>Šikana, násilí, vandalismus</i>	- 14 -
1.3.5. <i>Poruchy příjmu potravy</i>	- 16 -
1.3.6. <i>Kriminalita dětí a mládeže</i>	- 18 -
2. PREVENCE SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ	- 22 -
2.1. KLASIFIKACE PREVENCE	- 22 -
2.2. ÚČINNOST PREVENCE	- 26 -
2.3. PREVENCE PODLE VĚKU - DOSPÍVÁNÍ	- 29 -
3. STRATEGIE PREVENCE SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ NA STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH	- 32 -
3.1. ŠKOLNÍ METODIK PREVENCE	- 32 -
3.1.1. <i>Minimální preventivní program</i>	- 34 -
3.1.2. <i>Provázanost prevence ve vyučovacích hodinách</i>	- 37 -
4. SOUČASNÝ STAV PREVENCE SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ NA STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH V BRNĚ	- 41 -
4.1. PROFIL PRŮZKUMU	- 41 -
4.2. STANOVISKA ŠKOLNÍCH METODIKŮ PREVENCE	- 42 -
4.3. MOŽNOSTI A PODPORA PREVENCE SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ	- 45 -
ZÁVĚR	- 56 -
RESUMÉ	- 58 -
ANOTACE	- 59 -
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A INFORMAČNÍCH ZDROJŮ	- 60 -
SEZNAM SYMBOLŮ A ZKRATEK	- 62 -
SEZNAM PŘÍLOH	- 63 -

Úvod

Sociální patologické jevy jsou problémem a zároveň nedílnou součástí moderní demokratické společnosti. Z logiky věci vyplývá úsilí proti takovým jevům bojovat a vytvářet opatření, aby jim mohla co nejefektivněji předcházet pro zachování fungující a stabilní společnosti. Společně s přirozeným a celkovým vývojem a změnami, které lidstvo provází od nepaměti, se svět mění a lidé s ním. Stejně tak se mění a posouvají hranice norem a vzorců chování, které většinou nemají charakter ostře vymezených hranic. Každá společnost má vymezeno co je a co není pro ni přijatelné a do jaké míry určité odchylky chování je společnost schopna tolerovat. Tyto tolerované odlišnosti nejsou tedy společností odsuzovány a trestány. Stejně tak nemůže být pochyb o tom, že jak hranice přijatých norem a zvyklostí, se s vývojem společnosti mění i hranice a způsoby trestů.

V souvislosti s oborem sociální pedagogiky, která se zaměřuje na každodennost života jedince, zvládání životních situací a zdůrazňuje ochranu jedince před rizikovými vlivy, je důležitost preventivních opatření o to významnější, vezmeme-li v potaz stav dnešní společnosti, která se potýká se stále větším nárůstem nežádoucích jevů a nebezpečným chováním.

Cílem práce je odpovědět na otázku, jakým způsobem na středních školách prevence sociálně patologických jevů probíhá. Zda-li jsou opatření na ochranu mládeže dostatečná, efektivní a naplňují svůj význam. Pokusit se přinést poznatky z činnosti působení školních metodiků prevence, případně s jakými podstatnými problémy se potýkají při svém postavení a zajisté nelehkém úkolu. Co by napomohlo pro vylepšení jejich funkce a poslání. Zvážit není-li potřeba, případně jak, zefektivnit společností vynakládané prostředky k větší ochraně naší mládeže před sociálně patologickými jevy.

V první kapitole práce jsou definovány základní pojmy, vymezení sociálně patologických jevů a jejich možných příčin. Další část je věnována problémům, které jsou pokládány za nejčastěji se vyskytující na středních školách; jejich specifická, nebezpečnost, důsledky a zaujímání našich postojů. V druhé kapitole jsou nastíněny metody prevence, jejich možnosti a zaměření jako systémového řízení, jehož cílovou skupinou jsou mladiství. Kapitola pokračuje popisem co je nezbytné pro účinnost programů a předcházet tak jejich výsledné neefektivnosti. Kapitulu uzavírá výčet a zdůraznění věkových odlišností mládeže.

Upozorňuje na význam specifického přístupu ke studentům v období dospívání, kdy dochází k výrazným biologickým, psychickým a sociálním změnám.

Třetí kapitola se věnuje charakteristice pracovních činností a povinností školních metodiků prevence; jejich postavení, působení v rámci místa školy a spolupráce s ostatními kolegy.

Závěr práce tvoří kapitola, která přináší získané poznatky od školních metodiků prevence z vybraných škol v Brně o jejich funkci a možnostech prevence sociálně patologických jevů.

Témata, která jsou mnohdy pouhým úvodem zmíněných oblastí, a vzhledem k rozsahu práce, která nemůže problematiku více prohloubit jsou zde uvedeny odkazy na literaturu a informační zdroje. Z těchto pramenů nejenže bylo čerpáno pro vypracování této práce, ale mohou sloužit v případě většího zájmu, jako možnost pro další studium k hlubšímu pochopení popisované problematiky.

1. Sociálně patologické jevy

1.1. Vymezení sociálně patologických jevů

Sociálně patologické jevy (dále jen SPJ) jsou chápány jako jakékoliv odchylky od normální struktury společnosti, jejich přijatých norem, hodnot, zvyků a tradic. Představují nezdravé, nenormální, obecně nežádoucí společenské jevy. Podmíněné interakce mezi jedincem a okolím, které pro svoji škodlivost a nebezpečnost, začnou ovlivňovat a ohrožovat jednotlivé členy, ale hlavně celou společnost, její uspořádání, stabilitu a řád. Žádoucí pravidla chování jsou vymezena v morálních normách, která jsou společností přijatá, řídí se všeobecným míněním, ale nejsou žádným způsobem vymahatelná a některé odchylky od normálu mohou být a jsou společností tolerovány. Naproti tomu v každé společnosti existují právní předpisy, státem stanovené formy chování, které jsou nezbytné a jsou vynutitelné státní mocí, pomocí daných sankcí za jejich porušení. Postihy jsou převážně definovány v trestním právu a vymezují, které škodlivé činy jsou již za hranicí přijatelnosti a měly by být tedy následně potrestány zákonným trestem, ochranným opatřením apod.

Samotný výraz SPJ se používá jako synonymum pro sociální deviace (sociální handicap) a je považován za méně vhodný, protože evokuje chorobnost určitých typů projevů a aktérů k jejich negativnímu hodnocení. „Výrazy negativní společenské jevy (či dokonce protisociální jevy a chování) jsou pak zcela nepřijatelné pro obsaženou negativitu a výraznou ideologickou konotaci. Celá oblast je často předmětem ideologických zásahů a polemik: vládnoucí skupiny se cítí deviantními projevy, jedinci a skupinami (ale někdy i jejich výzkumem) ohroženy buď v tom smyslu, že by devianti mohli přímo či nepřímo ohrožovat jejich politickou moc nebo v tom smyslu, že ukazují na nedostatky ve fungování společnosti, za něž by vládnoucí skupiny mohly být zodpovědné.“¹

V jakých případech už hovoříme o SPJ? Můžeme konstatovat, že všechny společenské jevy v sobě obsahují dispozici k odchylkám, kdy je třeba vnímat míru od standardu určujícího normální úroveň, reakci okolí až případné aplikace negativních sankcí. Existenci SPJ především určuje nadměrný počet abnormálního chování.²

---

¹ Hřeka, M., 2001, s. 17

² Srov. Mühlpachr, P., 2003, s. 13 „...charakteristiky deviantního chování: **opakovanost** daného jevu...**hromadnost**, tj. distribuce ve větších skupinách populace, **sociální závažnost**, tj. relevance, která je danému chování přisuzována v dané kultuře společenství či skupině, **etiologie**, která umožňuje predikci výskytu daného jevu.“

Pro přiblížení představy definování pojmu SPJ vybereme pro příklad jakékoli závislosti; každý z nás vykonává různé činnosti a míra jejich provádění určuje, je-li člověk na dané aktivitě závislý či nikoli. Hranice mezi danou normou a závislostí jsou velice tenké a určení chování jedince, vykazujícího znaky závislosti, mohou být pokaždé problematické. Závislost byla v minulosti převážně spojována s alkoholem a drogami. V současné době je fenomén závislostního chování, jako součásti životního stylu, zvláště pak u dětí, mladistvých a mladých dospělých. Dnešní postmoderní společnost je charakterizována jako společnost, „v níž na místo normativní regulace občana nastoupilo svádění konzumenta.“¹

Závislostní chování se intenzivně šíří do oblastí: hracích automatů, sexuálního chování, sledování televize, počítačových her, mobilních telefonů, pracovní činnosti, sportu, závislosti na jídle, hubnutí, závislosti na sektách, kultech a klasické závislosti na alkoholu, drogách, cigaretách, kávě a čaji. Tímto způsobem bychom mohli pokračovat v nekonečném výčtu lidských činností a jejich determinací k závislostem. Z uvedeného problému vyplývá, že z každé lidské činnosti může vzniknout závislost, kdy se lidé zbavují a přichází o svou vlastní svobodu a jejich postoje se mění ve vztahu k činnostem, *z mám rád na musím*, a toto chování se tak stává SPJ, nebezpečným pro člověka a ve svém důsledku pro celou společnost.

V souvislosti se SPJ, pokud chceme správně postupovat při jejich řešení a nacházet východiska pro konkrétní situace, je nutné si uvědomit, že i tyto mají svoji vlastní strukturu, u které rozeznáváme: subjekt, obsah, objekt, cíl a důsledky patologického chování.

S u b j e k t e m protispolečenského chování je konkrétní jedinec, ale může to být malá sociální skupina, etnická menšina, kde se nepřijatelně projevují všichni nebo většina z nich. **O b s a h e m** je samotné chování, které ve vztahu k žádoucím normám společnosti je hodnoceno jako deviantní, nezdravé, nemorální, nebezpečné, deformované, asociální atd. Ve spojitosti s **o b j e k t e m** deviantního chování zde opět může být označen jednotlivec, malé sociální skupiny nebo dokonce celá společnost, ale mohou to být věci, zvířata, různé oblasti jako je ekonomika, životní prostředí, můžeme hovořit i o znehodnocování mravních a morálních hodnot člověka, jsou to všechny objekty, proti kterým jsou deviantní projevy zaměřeny. **C í l e m** takového chování většinou bývá získávání, udržování a rozšiřování moci, může jím být uspokojení nějaké (subjektivní) potřeby, zážitku, materiální zisk,

---

¹ Srov. Mühlpachr, P., 2003, s. 15 „Atributy, které postmoderní společnosti dále přisuzují, jsou: **ludická** (tj. společnost, která si ráda hraje, společnost, kdy společenská hodnota práce je jakoby oslabena a kdy roste hodnota hry), **permisivní** (tj. společnost, která dovoluje více než dovolovaly společnosti tradiční), **sekularizovaná** (absolutní většina aktivit je nenáboženského charakteru), **postmoralistní**, **postheroistická** (společnost, která nepotřebuje hrdiny), **alibistická**.“

vyhýbání se povinností, hledání alternativních a inovativních cest, které se neslučují se společensky schválenými, z důvodu urychlení atd. Motivace (cíl) se může měnit v průběhu samotného deviantního aktu, ale i ve vývoji celé deviantní kariéry. Po dosažení cíle logicky nastávají **d ů s l e d k y** patologického chování, jistý druh adaptace, parazitní strategie, které mají vliv nejen na deviantní subjekty a objekty, ale také na příslušnou skupinu, komunitu či společnost, v níž se vyskytují, a můžeme s určitostí tvrdit, že vždy zcela jistě v negativním slova smyslu.¹

1.2. Příčiny sociálně patologických jevů

Teorie v souvislosti s příčinami nežádoucích jevů jsou složité a je jich mnoho, ale nejzákladnější a nejčastější vychází z bio-psycho-sociálního modelu. Každý jedinec je genetickým, ale i kulturním unikátem. Na všechny, již od zrodu v nitroděložním prostředí, přes okolnosti porodu, novorozenecký a kojenecký věk a další vývojová stádia, působí vnitřní i vnější vlivy jinak a zcela náhodně. Ve vztahu k lidské normalitě jí někteří jedinci nedosahují a jsou v různé míře „nepovedení“ nebo „zmrzačení“, ale ne nemocní. Kupříkladu z důvodu nejisté vazby mezi matkou a dítětem, života v bídě, kriminálního prostředí atd., což podstatně přispívá ke vzniku antisociální osobnosti. Nikdy ale nejde o jedinou příčinu, která by měla jediný důsledek, a situace, které tímto vybočením z lidské normality vznikají, by byly jednoznačné.

B i o l o g i c k é teorie příčin SPJ hledají jejich původ podle určitých anatomických nebo fyziologických charakteristik. V poslední době vycházejí převážně z poznatků genetiky (abnormalita chromozómů) a biochemických teorií (nevyváženost látek v lidské krvi).² Již antická koncepce chápala různé nemoci a poruchy temperamentu jako důsledek nerovnováhy mezi čtyřmi tělesnými tekutinami (žluté žluče, černé žluče, krve a slizu), vycházející z Hippokratovi teorie, kterou později převzal a rozvinul Galénos. Kromě toho se můžeme setkat s mnoha teoriemi, které se opírají: o vzhled jedince, vztah fyzických znaků k osobnostním vlastnostem, zkoumání vztahu inteligence k deviantnímu chování atd.³

---

¹ Hrčka, M., 2001, s. 20

² Srov. Mühlpachr, P., 2003, s. 11 „...Henry E. Kelly tvrdí, že hyperglykémie (přebytek cukru v krvi) může vést k trestnému jednání, stejně tak jako vitamínový deficit.“

³ Srov. Hrčka, M., 2001, s. 157 „W.H.Sheldon rozeznává tři typy tělesné stavby spojené s určitými psychologickými charakteristikami jedince: **typ ektomorfni** spojený s cerebrotónií (jedinci nepředvídatelní, přecitlivělí, úzkostní, plaší, uzavření), **typ mezomorfni** spojený se somatotónií (jedinci energičtí, otevření, soutěživý, dominantní až agresivní) a **typ endomorfni** spojený s vicerotónií (jedinci příjemní, klidní, společenšší, milující fyzický komfort).“

P s y c h o l o g i c k é teorie příčin SPJ se opírají hlavně o Freudovu psychoanalýzu, podle níž je duševní život ovládán primitivními pudovými agresivními, destruktivními a antisociálními impulsy. Základem emocionálních poruch a poruch chování je patologická nerovnováha mezi dynamickými částmi osobnosti. Narušené chování je pouze symptomem základního duševního onemocnění. Za příčinu těchto poruch jsou považovány: nevyřešené konflikty a komplexy z raného dětství, neuspokojená potřeba sebeuplatnění nebo potřeba bezpečí, jistoty a lásky atd.

Narušení vztahu dítěte s klíčovými osobami ohrožuje rovnováhu jeho psychiky a vytváří hrozbu konfliktu (nejistoty) i pro období dospělosti. Takovéto tvrzení by se dalo podpořit i Freudovou teorií o zachování energie, kterou nelze vytvořit ani zničit, ale může pouze nabývat různých forem. Pokud dojde k vytěsnění zakázaného činu nebo impulsu, jeho energie bude hledat ventil někde jinde a projeví se v jiné, přestrojené podobě, která musí být nějakým způsobem vyjádřena. Zákaz jejího vyjádření jí nezničí a socializace nenaučila dostatečně jedince dosáhnout kontroly nad vlastními impulsy.

S o c i á l n í teorie příčin SPJ vycházejí ve vztahu ke společenské organizaci a její nedostatečné sociální regulaci. K SPJ se přistupuje jako k výsledku závad: ve funkčnosti struktury společnosti vlivem globalizace, urbanizace, technologického pokroku, sociálních, ekonomických a politických konfliktů. Diferencovaná sociální struktura souvisí s anomii,¹ kde dochází k porušení sociální stability, rozkladu soustavy hodnot a pravidel, narůstá napětí a konflikty mezi jednotlivými částmi. Dochází k odcizení mezi člověkem a společností, sociální skupiny a subkultury podporují a odměňují porušování norem a zákonů, což v konečném důsledku vede k projevům apatie, nadměrnému růstu kriminality, sebevraždy atd.

Při řešení různých projevů protisociálního chování jedince je potřeba vždy hledat jejich příčiny a důvody, z kterých musíme vycházet při odstraňování problémového a nežádoucího chování. V praxi se jedná o kombinaci rozličných vlivů, které na jedince působí a jejich podíl je v jednotlivých případech velmi rozdílný.² Ať už jsou vlivy jakéhokoliv charakteru - vliv party, vrstevníků, špatné rodinné zázemí, mediální tlak, zdravotní a osobnostní dispozice, nedostatečné nebo nevhodné volnočasové aktivity, nepříznivé

---

¹ Srov. Učení o anomii rozpracoval R. K. Merton

² Srov. Hrčka, M., 2001, s. 258 „...nestačí řešit otázku kauzality sociálních deviací...ale je třeba věnovat pozornost otázce priority (tj. který faktor či soubor faktorů stojí na začátku řady příčinných vztahů, které nakonec kulminují do obrazu manifestní deviace)...kauzální řetězec může být teoreticky nekonečný, protože každý následek má nějakou příčinu, která je zase následkem nějaké další příčiny...“

podmínky ve školním prostředí atd. - nikdy nestačí odstranit samotný jev a jeho důsledky. Současně je velmi důležité řešit důvod vzniklé situace, hledat odpovědi na otázku, co vedlo jedince k tomu, aby se nechoval konformně. Jedině potom můžeme hovořit o efektivních preventivních opatřeních.

Strategie spočívá především v posilování sociálních vazeb, redukcí rizikových faktorů i podpoře ochranných činitelů, s využitím jasných a pevných pravidel chování v rodině, ve škole i společnosti, včetně rozvoje komplexní, kognitivní a sociální způsobilosti jedince.

V každé společnosti jsou SPJ její normální součástí a v charakteristickém počtu pro danou společnost je neodvratné tyto jevy očekávat. Přestože se jim globálně připisují negativní funkce, je dobré si také připustit jejich funkci pozitivní. Ta spočívá v ujasňování a hodnocení určitých forem chování, v konfrontaci deviantního chování s chováním konformním. Vymezováním hranic chování a sociální kontroly - oficiální (právo, sankce atd.) i neoficiální (veřejné mínění, skupinové hodnocení atd.) – tj. udržování sociálního řádu.¹

1.3. Příznačné sociálně patologické jevy mládeže v současné společnosti

„Mladí mají sklon si myslet, že jsou moudří, jako opilí si myslí, že jsou střízliví.“
(Philips Chasterfield)

S patologickým chováním se každodenně setkáváme na ulici, v práci, v médiích a nemělo by být podceňováno ve dvou nejdůležitějších sociálních skupinách, které ho dokáží ovlivnit. Těmito skupinami ve vztahu k mládeži jsou **r o d i n a** a **š k o l a**. Na středních školách nebezpečí SPJ naši mládež bohužel také ohrožuje² a stalo se nutným zlem, které způsobuje nemalé problémy ve výchově a přípravě na jejich budoucí plnohodnotný život.

1.3.1. Tabakismus

Tabák patří mezi návykové drogy, jehož účinky se neprojevují tak rychle a dramaticky. V těle nikotin s oxidem uhelnatým zrychluje některé mozkové funkce, a proto se kuřák cítí svěže, je uvolněný a soustředěný. Nikotin způsobuje stažení cév, a z toho plynoucí zvýšení

¹ Srov. Hřčka, M., 2001, s. 93-116 „Funkce sociálních deviací“

² Pozn. Česká školní inspekce: sociálně patologické chování se vyskytuje na 85% inspektovaných škol

krevního tlaku; dehet se v maličkých kapičkách usazuje v plicích a ztěžuje dýchání, oxid uhelnatý ubírá v krevních buňkách místo kyslíku, a tím brání jeho transportu po těle.

Objevují se chronické následky jako je: poškození dýchacích cest – zánět průdušek, astma, zápal plic, rakovina dýchacího ústrojí - zhoršuje vředovou chorobu žaludku, zhoršuje rizika spojená s psychickými obtížemi, srdečními onemocněními, včetně srdečního infarktu, nepříznivě působí na pokožku atd. Čím dříve začnou lidé kouřit, riziko poškození organismu, vzniku závislosti a přechodu k užívání dalších drog, je daleko větší. Toto riziko se zvyšuje i z toho důvodu, že kuřáci při vyzkoušení jiné drogy, mají větší pravděpodobnost k získání návyku, než nekuřáci.

Ve školní populaci je kouření ve srovnání s alkoholem ještě výraznějším hromadným SPJ. Odhaduje se, že každý den začne v ČR kouřit 120 dětí ve věku 12-18 let¹ a paradoxně se tomuto zlovyku učí ve škole. Nemají dostatek vědomostí, což tabákový průmysl ví a jejich kampaně jsou zaměřeny na lidi, dokud jsou ještě mladí a nejsou schopni pochopit, co vlastně kouření znamená. Čímž by se dalo říci, že se ke kouření rozhodli nesvobodně. Později, když chtějí přestat, je většinou pozdě, protože nikotin je návykovější než heroin nebo alkohol!

Cigareta na jedné straně může dát mladému člověku pocit dospělosti, sebevědomí a začlenění mezi vrstevníky. Tlak vrstevníků v tomto životním období a potřeba být v partě je velice silná. Z druhé strany, ale může vzít pocit - neomezování se. Jako příklad může posloužit studie z Velké Británie, z které vyplynulo, že v případě vlastnictví mobilního telefonu, který byl dříve brán jako symbol dospělosti, byl výskyt kouření u dětí menší, jelikož již jeden symbol dospělosti měly. Prezentace cigaret jako aktivity dospělých osob je bohužel podporováno právě programy tabákových firem. Ale je nutno různou formou mladým lidem neustále připomínat, že kouřením se stávají otroky tabákového průmyslu a pomoci jim pochopit, co je to závislost.

Smutné na celé věci je to, že i přes probíhající spolupráci rodičů a školy je tento problém těžko řešitelný. Bez podpory tabákových firem, což nepochybně není možné, jelikož z toho profitují, i těžko vyřešitelný. Zbývá otázka, proč k tomuto problému zůstává netečný stát, který by mohl napomoci k řešení problému alespoň zvýšením spotřební daně, kdy vyšší cena, zvláště děti, od kouření odrazuje.

---

¹ Gallá, M., Bayer, J. a kol., 2005, s. 31

1.3.2. Alkoholismus

Alkohol je běžně dostupná tvrdá droga a řadí se mezi nejčastěji užívanou psychoaktivní látku, nejpoblárnější mezi studenty ve věku 15-16 let ve všech evropských zemích.¹ Patří do skupiny hypnosedativ s krátkodobým uklidňujícím účinkem.

Snadno proniká k různým orgánům včetně mozku, kde nejprve tlumí tu část ovlivňující sebekontrolu, později kterou myslíme. Účinkem alkoholu v těle: trpí pozornost, pracovní tempo, narůstá chybovost, prodlužuje se reakční doba, porušuje se koordinace pohybů, zvyšuje se pocit odvahy, mizí opatrnost, strach i tréma. Společensky nejnebezpečnější je stimulační vliv na agresivitu opilce! Ve věku osob 16-19 let poškozují jeho pravidelné popíjení krátkodobou i dlouhodobou paměť a zastavují jejich rozvoj. Pro nevyzrálou organismu i jeho nervové soustavy je tudíž také mnohem větší nebezpečí vytvoření si závislosti, než u dospělých.

Z toho důvodu je nezbytné intenzivně působit minimálně do 20 let jedince, kdy se organismus uzavírá a stává se silnějším v boji proti poškozování.

Alkohol je po tisíciletí kulturně schvalovaným, snadno dostupným opojným prostředkem, jehož veřejné užívání je společností schvalováno, tolerováno, přehlíženo a podceňováno. Podobně jako u tabáku, je z uvedených důvodů také mnohem nebezpečnější. Fakt, že alkohol má nějakou tradici, by měl vést spíše k tomu, aby se zvyšovala kultura jeho konzumace. Pro svoji tradici se stal součástí mnohých lidských rituálů a naopak člověk, který odmítne ve společnosti alkohol je považován za „nenormálního“. Být opilcem je mnohdy společensky přijatelnější než se alkoholu vyhýbat. Zvláště pak u mladých lidí, kteří vnímají tlak společnosti o to silněji, z důvodu jejich nehotové postojové orientace.

Od období puberty není alkohol ničím nedosažitelným. Ať už je to z důvodu nízké účinnosti postihů obchodníků, kteří nalévají aniž by zkontrolovali občanské průkazy anebo prokazatelnosti ze strany policistů, kteří by museli mladistvé přistihnout přímo při koupi. Podstatnou negativní roli zde hraje i příliš nízká cena alkoholických nápojů. Jsme jediná země, kde je pivo levnější než některé dostupné nealkoholické nápoje. Pivo je dokonce bráno jako přírodní potravinový doplněk. Jdeme zcela proti evropským trendům.

Zatímco ve většině zemí evropské unie konzumace alkoholu stagnuje, v ČR pořád mírně roste. Nejdůležitější roli v období dospívání hraje nejužší společnost mladistvého;

---

¹ Gallá, M., Bayer, J. a kol., 2005, s. 31.

Pozn. U nás první opilost ve věku do 11 let 2,3% dětí, do 16 let je u nás prvně opilých 68,4% dětí a dospívajících

rodiny, kde je nebo byl otec alkoholik, má až 64% synů v dospělosti potíže s alkoholem,¹ s kamarádem pije 15%, ale skoro 80% požívají alkoholické nápoje mladiství ve skupině svých vrstevníků, 10% mladistvých požívá alkoholické nápoje vysloveně v pijáckých partách, kde jsou ceremoniály spojené s pitím alkoholu hlavním bodem programu. Provedenými průzkumy bylo zjištěno, že nejmladší pacienti jsou staří kolem 12 let, nejvíce je jich ve věku mezi 16 až 18 lety.²

Riziko vzniku závislosti na alkoholu a poškození organismu s klesajícím věkem pijáků roste, proto i jeden z hlavních cílů preventivních programů je co nejvíce oddalovat první zkušenost s alkoholem. V této souvislosti je nutno konstatovat, že věková hranice dětí, které končí na záchytkách, stále klesá. Zvyšuje se počet dětí, které jsou žáky základních škol.

Klíčový je přístup rodičů. Společnost si neuvědomuje, že prvotní selhání je v rodičích, v případě, že je nezajímá, čím se jejich dítě zabývá ve volném čase a nejsou ochotni se podílet na prevenci. Malý zájem rodičů o tuto problematiku (což dokazuje podceňování této drogy) ukazuje, že se do evidence dostanou nezletilí v 86,3% na základě oznámení protialkoholní záchytné stanice.³ Bohužel tuto úlohu zde nemohou zastoupit učitelé. Těžko ovlivní, co žáci dělají mimo budovu školy. Alkohol je v dnešní době u školáků větší problém než nelegální drogy.

U dospívajících bylo vždycky pití alkoholu nebo kouření cigarety spornou otázkou, jelikož je to již zmiňovaným jakýmsi znakem dospělosti, po kterém touží. Alkohol je také často prezentován v reklamách jako něco příjemného, díky čemuž se mohou mladí třeba lépe seznámit, navázat kontakt atd. Nejhoršími obdobími bývají konce školního roku, poslední den běžného roku apod., což dozajista paradoxně souvisí s historií a rituály požívání alkoholu spojeného s oslavami.

V případě poznání účinku alkoholu na psychiku se dá snadno předpokládat, že v požívání alkoholických nápojů budou mladí nadále pokračovat. Pitím alkoholických nápojů, podobně jako u tabákových výrobků, se zvyšuje pravděpodobnost konzumace a přechod na další návykové látky – tzv. teorie „vstupní neboli průchozí drogy“ – teorie vychází z úvahy, že studenti, kteří začnou užívat jeden typ drogy (kterou v současné době společnost toleruje), mají ty nejlepší dispozice k přechodu k dalším, mnohem rizikovějším návykovým a nelegálním látkám.

---

¹ Piňos, M., Toman, S., 2004, s. 28

² Jedlička, R., Koťa, J., 1998, s. 121-122

³ Tamtéž.

1.3.3. Drogová závislost (nelegální drogy)

Drogy jsou látky, které ovlivňují psychiku a prožívání člověka, jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti. Mají tzv. psychotropní účinky, mohou způsobit vážné zdravotní problémy a samozřejmě v neposlední řadě chorobnou závislost, jejíž léčba je velice obtížná.

Zakázané drogy bývají nejčastěji konzumovány mládeží ve věku 14-25 let.¹ Jedna z nejdůležitějších příčin vzniku nadměrného užívání návykových látek je dysfunkční rodina.

Mezi další pohnutky, kromě fascinace a neobvyklosti zážitku, bývá uváděna: jedincova nedostatečná vybavenost v oblasti představ, přímý vliv vrstevníků, životní apatie, touha po úniku z každodennosti, zahrnutí nudy, touha být nápadný, snaha o vyřešení některých životních konfliktů apod.² Na povrch se dostává: agresivní pud, zklamání při hledání smyslu života, problematické vztahy s okolím, sociální odcizení, nemožnost utvořit citové vazby apod.

Většina pokušení ovšem nabízí tři hlavní odměny: poznání, moc a sex. Drogy, zvláště v první fázi užívání, toto vše nabízejí a působí na člověka jako všelék.

Rozporuplné se jeví to, že mladí lidé často drogy berou právě proto, že v nich nalézají pozitivní životní program či hodnotu. Zápas s pokušením a touha droze podlehnout může odložením vnitřního zápasu, alespoň dočasně, mnohé usnadnit. Do popředí stále jasněji stoupá neschopnost žít nezávisle, neochota a strach z volby, které se navenek projevují v podobě úzkosti a hněvivého podráždění. Přirozeně vysoká náchylnost mládeže konzumovat drogy, vyžaduje systémové řešení a podporu ochranných služeb.

Realistickým cílem, stejně jako u tabáku a alkoholu, není zcela zamezit užívání drog. Důležité je posunout věkovou hranici „uživatelů“, kdy již návykové látky nedevastují tolik nezralou osobnost, která se stává odolnější a nedochází ke komplikacím úměrnosti psychosociálního vývoje. „Velká většina mladých experimentuje s novými věcmi a nevšedními zážitky a to včetně legálních a nelegálních látek. Ignorovat experimentální chování znamená ignorovat skutečnost, že existuje něco jako dospívání.“³

Prioritní je poskytovat objektivní a spolehlivé informace, které přinášejí poznatky nejen o rizicích a nebezpečí spojených s užíváním drog, ale i o pozitivních účincích. Nebát se tato témata otevírat, zkoumat a kultivovat názory mladých lidí, čímž efektivně napomáháme

---

¹ Piňos, M., Toman, S., 2004, s. 23

² Srov. Mühlpachr, P., 2003, s.17-18 „Motivace abúzu drog“

³ Galá, M., Bayer, J. a kol., 2005, s.13

k řešení problému. Nemělo by se zůstávat jen u moralizování, zastrašování a zakazování, ale mladí by se měli učit samostatně přemýšlet a formovat svoje vlastní postoje.

Následně v situacích kdy jim někdo nabídne drogy, budou schopni nejen říci *ne*, ale budou *vědět své*.¹

Příhodné je i porovnání škod mezi užíváním alkoholických nápojů a nelegálními návykovými látkami. Většina dospělé populace se stále domnívá, že škody způsobené požíváním alkoholických nápojů, ať zdravotní nebo sociální, jsou mnohem nižší a méně závažné, než škody způsobené v souvislosti s užíváním nelegálních drog. Tento pocit může a zřejmě i pramení z různého postavení drog, ať již ve smyslu historickém nebo zákonném. V ČR máme zákonem povolenou věkovou hranici konzumace alkoholických nápojů od 18 let, ale nikomu většinou nepřijde zarážející, když je tato norma porušena.

Jako příklad lze uvést situaci, kdy 16tiletí mladíci v restauračních zařízeních holdují pivu. Většina populace tuto skutečnost bere jako „standard“ a nijak se nepohoršuje. Na druhé straně zde máme návykové látky, které jsou zákonem zakázány. Jejich uživatelé jsou obecně společností odmítáni mnohem tvrději a chápáni jako daleko nebezpečnější a rizikovější. V mnoha ale státech škody nedosahují ani poloviny, někdy ani třetiny toho, co způsobuje užívání alkoholu.

Společnost by se měla naučit brát problém návykových látek komplexně. Při komplexním pohledu nelze od sebe oddělovat: legální – nelegální, tvrdé – měkké. Je potřebné brát problém sám o sobě jako jeden. Není rozhodující, jestli mládež pije alkohol nebo bere kokain, LSD atd.

Důsledkem nadměrného požívání těchto látek, dříve či později, vždy může být jen jeden – z á v i s l o s t. Čím delší dobu trvá život na droze, s drogou, tím se úměrně snižuje šance na život bez ní, na život „normální“, a v tom nejhorším případě život jako takový. Po krátkém čase užívání jsou mladí lidé většinou schopni s tímto „zlozvykem“ skončit i bez cizí pomoci. Přesto ale mohou mít se svojí minulostí v dalším svém profesním i soukromém životě těžkosti.

---

¹ Galá, M., Bayer, J. a kol., 2005, s.13

Pozn. Obdobného hesla použila i pražská organizace zabývající se protidrogovou prevencí a osvětovým vzděláváním v problematice drog a jejich zdravotních a sociálních rizicích, přímo do svého názvu „*Řekni NE drogám – řekni ANO životu*“, která vznikla v roce 2001. Srov. <http://www.rekninedrogam.cz/>

1.3.4. Šikana, násilí, vandalismus

„Je-li můj bližní silnější než já, bojím se ho; je-li slabší, pohrdám jím; jsme-li stejně silní, uchýlím se ke lsti.
Proč bych ho měl poslouchat?“
(Dr. Jean de Rougemont)

Společným znakem šikany, násilí a vandalismu je agresivita, která má mnoho podob od slovního vyhrožování, nadávek, psychického vydírání, ponižování až po přímé fyzické útoky, které mohou být zaměřeny i vůči vlastní osobě, tzv. sebepoškození. Významným rysem uvedených SPJ jsou narušené vztahy spojené s násilným omezováním základních lidských práv, ať už máme na mysli vztahy mezilidské nebo materiální.

Většinou se jedná o opakované: úmyslné týrání, zotročování a manipulaci.

V a n d a l i s m u s je jedna z nejčastějších forem mladistvé delikvence, jejíž příčiny vycházejí z chápání pudového jednání. Vandalismus je zařazován mezi tzv. nemotivované agrese, projevující se zřejmou nesmyslností z nezvládnuté akutní frustrace a z nadbytku neusměrněné energie.

Agresivní jevy v podobě š i k a n o v á n í jsou závažným celospolečenským problémem, který je potřeba řešit zejména z důvodu zjevného nárůstu,¹ a kdy praktiky šikany jsou v současné době více kolektivní záležitostí. Dokonce se stupňuje násilí proti učitelům! Škola je paradoxně místem, kde jsou pro šikany ideální podmínky – velká koncentrace dětí – čemuž nahrává dostatečný výběr „obětí“. Bohužel je také smutnou realitou, že až 90% pedagogů² není schopna vyřešit nejjednodušší diagnostickou situaci. Přístup, že *děti si musí zvykat, život je tvrdý*, určitě není tou nejhodnější a nejkorektnější cestou. Skutečnost, že je někdo slabý, není žádná vina a nikdo nemá právo fyzicky ani psychicky týrat druhého člověka.

Veřejnost vidí jako hlavní příčiny šikany a rostoucího násilí zejména: v narušených mezilidských vztazích (36%); chybějící intenzivnější výchově k respektování práv druhých (19,4%); a v neposlední řadě v přítomnosti násilí v každodenním zpravodajství ve všech sdělovacích prostředcích (10%).³ Všechny uvedené příčiny vychází z vlivu prostředí, což ukazuje na fakt, že prostředí, ve kterém mladý člověk vyrůstá, dokáže do významné míry

¹ Srov. Kolář, M., 2004, s.34 „Ve druhé polovině roku 2001 proběhl celonárodní výzkum výskytu šikanování na základních školách. Šetření ukázalo že v ČR je šikanováno přibližně 41% žáků ...výsledek koresponduje s mezinárodním výzkumem ...1999 ... obětí šikany se stává 36,8% žáků.“

² Tamtéž, 59 s.

³ Petříková, E., 2004, s.20

agresivní chování ovlivnit, pokud je dítě vychovááno ve zdravém rodinném a později dobrém školním klimatu.

Řádné klima tyto činnosti přirozeně redukuje a žáci si mohou nadbytek energie vybit třeba při sportovních aktivitách a nebudou hledat vybití v devastaci svého okolí. Dobrou prevencí je využívat co nejvíce kooperace mezi dětmi při všech školních činnostech, skupinové práci, při níž se děti učí komunikovat, spolupracovat a věřit si, učí se požádat o vzájemnou pomoc a vytvářet zdravé vztahy. Ve škole musí být bezpečné, otevřené a komunikativní prostředí, kde se k sobě všichni chovají s respektem a přistupují k sobě jako k rovnoprávným partnerům.

S tímto také úzce souvisí multikulturní výchova, jež pomáhá překonávat předsudky vůči jiným národnostem,¹ ale nejen projevy rasismu jsou dnes problémem na školách. V dnešní době se čím dál více potýkáme s otázkami tzv. škatulkování do sociálních vrstev. Někteří žáci, kteří pocházejí z bohatého prostředí, mají dokonalou image, drahé značkové oblečení a poslední typ mobilního telefonu, umí velice dobře manipulovat s druhými a není to jen problém ve vztazích mezi žáky, ale těžko se s takovými studenty pracuje i z pozice učitele, kterým dávají demonstrativně najevo svoji nadřazenost.

Každý člověk se rodí jako sebestředná bytost a záleží na každém z nás, do jaké míry jsme ochotni ji odmítnout. Sobeckost posiluje vrozenou touhu po moci a uspokojení z utrpení a ponižování druhého, člověk je vždy ochoten a snadno se propůjčí k mučení, způsobování utrpení, vykořisťování apod.² V našich genech je zakódována náchylnost jak ke krutosti, tak k soucitu.

V případě odhalení šikany, což bývá často obtížné z různých pohnutek obětí pro zachování posledních zbytků sebeúcty; kdy si oběti šikany často nalhávají, že o nic nejde. Těžko se jim také mluví o tom, jak byly týrány. Častou chybou se stává, že se řeší problém pouze na úrovni agresor – oběť. Oběti sice dokáží poskytnout velice důležité poznatky a hlavně v počátečním stádiu jsou ochotny prozradit pachatele. Učitelé však konfrontují výpověď proti výpovědi, kdy agresori lžou, nutí oběti ke lhaní a mnohdy až k odvolání jejich

---

¹ Pozn. Dle výzkumu *Rovnost je Cool!*, 2007, s.30 „...76% respondentů ze všech typů středních škol se negativně staví k příslušníkům rómské menšiny. Kromě Romů, vyjádřili negativní vztah k Východoevropanům 43%, 33% k nim má pozitivní vztah a 24% na ně nemá názor nebo jsou jim jedno a Vietnamcům, kde 41% má negativní vztah, 42% pozitivní a 17% jsou jim jedno. Ti respondenti, kteří mají špatný vztah k jednomu etniku, mají zpravidla špatný vztah i k ostatním etnikům.“

² Srov. Stanley Milgram – Milgramův experiment z roku 1963; Philip G. Zimbardo – Standorfský vězeňský experiment z roku 1971

výpovědi. Oběť za vyzrazení později pyká v bolestnější podobě než před tím a už nikdy u pedagoga pomoc nevyhledá.

Je vždy dobré si uvědomit problém šikany jako skupinového jevu, který nevyřešíme pokud se nebude léčit celek. U šikany je tento důvod o to podstatnější, jelikož vzniká pouze tam, kde to „dovolí“ celá skupina, čímž dochází k těžké poruše vzájemných vztahů.¹ Šikanování se může objevit téměř v každé skupině za zcela běžných a nenápadných podmínek. Příčinou mohou být jedinci, kteří jsou nejméně oblíbení, vlivní, mají nízký socioekonomický status rodičů, tzv. obětní beránci, černé ovce apod. a všichni tito žáci mohou zakoušet prvky šikanování. Jakékoliv podněty je nutné brát vážně a nesnažit se je vyřešit rychle, bez informovanosti rodičů a pomoci dalších pedagogů.

Tak jak u všech SPJ je vždy lepší šikaně a agresivitě předcházet než ji později řešit.

1.3.5. Poruchy příjmu potravy

Pro nemocné *m e n t á l n í a n o r e x i í* je typický chorobný strach ze ztloustnutí, omezování až odmítání jídla, které později vede ke ztrátě chuti k jídlu a pocitu hladu. Postihuje nejčastěji dívky ve věku 13-18 let. Podle Českého statistického úřadu trpí poruchou příjmu potravy v ČR 6% dospívajících dívek a 0,6% chlapců. Mentální anorexie je psychického původu a může vést až ke kachexii.² Chorobnou vyhublost se snaží před ostatními skrývat volným oblečením.

Typické je vyhýbání se jídlům „po kterých se tloustne“ a používání různých podpurných prostředků ke snížení váhy (projímadla, nadměrné cvičení apod.). V nejtěžších stádiích přestávají přijímat i tekutiny, protože se mylně domnívají, že se po nich tloustne. Na počátku onemocnění jde o boj s chutí a hladem a nacházení potěšení ve schopnosti kontroly a ovládnutí. Na to navazuje další nesmyslnost; tam, kde obvykle člověk nachází slast a relaxaci (jídlo, sexualita, pasivita), tam dívka nebo chlapec s mentální anorexií prožívá hluboké ohrožení a úzkost.

Naopak charakteristická chorobná konzumace velkého množství potravy v malých časových intervalech, tzv. vlčí hlad, a následná snaha potlačit „výkrmný“ účinek jídla, např. vyprovokovaným zvracením, zneužíváním projímadel, střídavými obdobími hladovění a přejídání, bývá projevem *m e n t á l n í b u l i m i e*. Časté jsou hmotnostní výkyvy větší

---

¹ Srov. Kolář, M., 2001, s.35-47 „Pět stadií onemocnění“

² Pozn. Kachexie, tj. stav patologické hubenosti projevující se náhlým a velkým úbytkem hmotnosti s redukcí svalové hmoty a vymizením všeho zásobníku tuku, často i s příznaky bílkovinného, vitamínového a minerálního nedostatku.

než 5 kg. Na počátku tohoto onemocnění je často epizoda mentální anorexie. V prožívání nemocných se objevují depresivní nálady, pocity viny, studu a sebeodsuzování. Neustálé zabývání se jídlem (jeho nakupováním, konzumací a zvracením) vede v důsledku k narušení dosavadních sociálních kontaktů až k sociální izolaci.

Tělesné obtíže, které souvisejí s těmito poruchami, se projevují v celém organismu: celkové snížení obranyschopnosti organismu, poruchy soustředění, náladovost, nízké sebevědomí, horší paměť, stud, nízký krevní tlak, chudokrevnost, zácpa, nadýmání, nepravidelná menstruace až její ztráta, ochablé svaly, oteklé klouby, kazivost zubů atd.

Příčiny těchto onemocnění mohou být různé, např. jako následek nucení k jídlu, touha po tělesné dokonalosti, touha po štíhlosti vynucená vlivem módních trendů,¹ kdy média štíhlého jedince prezentují jako úspěšného, zdravého, oblíbeného a atraktivního a mohou tak jeho nezdravé chování podpořit. Vliv může mít také rodinná výchova, která je orientovaná na výkon, úspěch a sebeovládání nebo na nadměrnou ochranu a kontrolu. Někteří rodiče promítají do svých dětí svá nenaplněná přání a kladou na své děti nejvyšší požadavky.

Léčba nemocných je obtížná a zdlouhavá, výjimkou není ani chronický průběh onemocnění a asi 10% končí smrtí.² Čím dříve je nemoc odhalena, tím je větší pravděpodobnost úspěchu. Nejčastější formou léčby je hospitalizace, kde cílem léčby není jen váhový přírůstek, ale zejména změna prožívání a důležitá terapeutická práce s rodinou.

Snažit se zvýšit sebedůvěru i v jiných oblastech než je fyzický vzhled. Ubránit mladé lidi vlivu médií, propagující tělesnou krásu spojenou s vyhublostí a nadměrnou štíhlostí. Poučit je o nebezpečnosti různých „ověřených“ diet, významu pestré a vyvážené stravy v pravidelných denních dávkách. Být pro ně vzorem v oblasti stravování, cvičení a kladným přijímáním sebe sama.³

---

¹ Pozn. V současné době modelka váží přibližně o 23 % méně než průměrná žena. (<http://www.poradenskecentrum.cz/anorexie-bulimie-priciny.html>)

² <http://www.poradenskecentrum.cz/anorexie-bulimie-leceni.html>

³ Pozn. V poslední době je odborníky stále více publikováno a upozorňováno na další extrémní patologické poruchy související s příjmem potravy: *O r t o r e x i e* (chorobná posedlost zdravou výživou, zdravým jídlem), *b i g o r e x i e* (nadměrné zaobírání se domnělým defektem vzhledu), *d r u n k o r e x i e* (opakované snižování energetického příjmu potravy z důvodu pití alkoholu, který je kalorický) http://www.pppinfo.cz/ortorexie--bigorexie--drunkorexie_clanek_show.asp?id=2251

1.3.6. Kriminalita dětí a mládeže

Jedním z dalších epidemických celospolečenských problémů se rok od roku stává kriminalita dětí a mládeže, vyznačující se: snižujícím věkem pachatelů, vzrůstající závažností trestných činů, společenskou nebezpečností a kvalifikovaností mladých pachatelů.

Mezi pachateli, téměř všech trestných činů, roste podíl dětských, mladistvých a mladých dospělých pachatelů (osob do 30 let na celkem zjištěných pachatelích je více než 60%). Za posledních 20 let se počet stíhaných mladistvých trojnásobně zvýšil, výrazně stoupl šíření toxikomanie, nedovolená výroba a držení psychotropních látek. Děsivé je, že 2/3 známých pachatelů jsou osoby mladší 18 let.¹ Tento dopad úzce souvisí se stavem a hodnocením společnosti; vypovídá o její kvalitě, o nedostatečné ochraně mládeže před rizikovými jevy a obecně o neúčinné mravní a právní výchově.

Ze studií zkoumající nejpravděpodobnější časové vymezení pro kriminalitu mládeže, bylo zjištěno, že k těmto činům dochází mezi 14:30 až 20:30 hodinou. Časové rozhraní jasně poukazuje na nedostatečné možnosti využívání volného času, nudící se mládež, která vytváří skupiny, kde stačí jeden dominantní jedinec určující, v tomto případě, závadný styl. Ostatní ve vzájemné podpoře, jen aby se zapojili, ho slepě následují.²

Charakteristické znaky kriminality mládeže jsou dány: věkem pachatelů, zvláštností tělesného a psychického zrání, nedostatkem vědomostí, schopností a nedokončenou sociální zralostí. Dnešní nákladný životní styl se může v mnohém stávat „motivačním“ faktorem kriminality projevujícím se neschopností mladých lidí odložit uspokojení svých potřeb na pozdější dobu, podrobování se diktátu dnešní módy a zlobou na neschopnost rodičů zabezpečit příznivé podmínky pro „důstojný“ život.³ Důsledkem toho jsou pak útoky často zaměřené na předměty, které momentálně potřebují nebo snahou získat prostředky k jejich opatření. V řadě případů se mládež rozhoduje emotivně než racionálně.

Delikventní jednání mládeže, které se tedy ve většině případů zaměřuje na majetkovou trestnou činnost je:⁴ impulsivní, neplánované, organizačně nedostatečné, do jisté míry spíše improvizální, doprovázené specifickými znaky a stejným způsobem provedení při opakované trestné činnosti. Většinou se mládež dopouští deliktů ve skupinách (využívání anonymity),

---

¹ Mühlpachr, P., 2003, s.64

² Srov. Plšková, A., 2007, s. 7-9 „Příčiny kriminality mládeže: negativní vlivy rodiny a neplnění rodinných povinností, nesprávné působení mikroprostředí, problém volného času – vytváření závadových skupin, negativní působení kulturních a ideologických vlivů, neúčinnost opatření státu.“

³ Marešová, A., 2007, s.15

⁴ Pozn. „Struktura objasněné obecné kriminality spáchané dětmi a mladistvými v ČR (rok 2005): 62,5% majetková, 16,8% násilná, 2,8% mravnostní, 17,9% ostatní trestní činnost.“ (Havrdová, E. a kol., 2007, s.18)

kde si pak také snaží zajistit alibi. Alibi si hledají i mezi svými kamarády, jelikož se rádi svěřují a očekávají účast. Trestné činy se vyznačují nepřiměřenými reakcemi, což může být důsledek vlivu alkoholu nebo jiných psychotropních látek, podporující odvahu, ale právě i vzrůstající agresivitu až brutalitu, jež se stala základní součástí kriminálního jednání.

Agresivní chování také může být vyvoláno jako kompenzace nedostatku fyzických sil a vede ke zbytečné devastaci okolí. V některých případech byl prokázán i bezprostřední vliv násilí v televizi. Jedna z dalších příčin agresivního chování, tzv. bludný kruh mezi televizním násilím a dětskou agresivitou – podává nám vysvětlení, že násilí v televizi zvyšuje agresivitu dětí, načež agresivní děti sledují větší počet násilných pořadů, aby zdůvodnily své chování.

Opět paradoxně škola může být tím, kdo napomáhá k soustředění problémové mládeže na jednom místě a tím se počet krádeží v jejich okolí zvyšuje, ale také umožňuje preventivní dohled. Míra kontroly se odvíjí od velikosti školy, interakcí mezi žáky a učiteli, kdy ukazatele jako je mluvení během výuky, špatný školní prospěch nebo záškoláctví, mohou být ve vzájemném vztahu s trestnou činností. Škola, která by měla být autoritou pořádku a disciplíny, by měla takové chování řešit, trestat a měnit.

V poslední době, ale může být práce školy zkomplikována přístupem rodičů, kteří školu neakceptují a může docházet k toleranci záškoláctví a v podstatě k přímé podpoře kriminality. A opět se dostáváme k důležitému faktoru efektivity prevence, který je závislý na spolupráci rodiny a školy.

Nutno také připomenout průběh schvalování nového trestního zákoníku, jehož součástí je i snížení věkové hranice trestní odpovědnosti mládeže na 14 let, kde jedním z důvodů tohoto opatření dle Jiřího Němce je dřívější dospívání mládeže.

Že jsou děti dnes šikovnější, než byly dříve, je důsledkem většího přístupu k informacím, ať už se jedná o internet, televizi, větší možnost cestování, ovládání cizích jazyků apod. To vše ale ještě neznamená, že by mládež dříve dospívala. Mozek i jejich organismus se vyvíjí stále stejně a rychlost dnešní doby fyziologii člověka nijak nezmění. Trend, že děti působí dospěleji, se nezastaví, ale je dobré si uvědomit, že je to jen zdání, které ve svém důsledku může být nebezpečným. Hlavně i z důvodu snížení věkové hranice pro legální pohlavní styk a nebude tedy možné dostatečně chránit děti před beztrestným pohlavním zneužíváním.

Argumenty v podobě, že hranice trestní odpovědnosti je některými sociálními skupinami zneužívána a děti jsou k trestní činnosti naváděné s tím, že když nedosáhly věku trestní odpovědnosti, nemohou být ani stíhané, však nenahrává k faktu, že by tento posun něco řešil. Spíše bude tato změna ve svém důsledku nahrávat k navádění ještě mladších dětí k trestné činnosti. Nemusí tedy dojít ke snížení kriminality, ale naopak k ještě většímu snížení věku pachatelů trestních činů.

Otázkou zůstává, jestli by neměla být nasměrována pozornost spíše na dospělé a jejich zodpovědnost za výchovu svých dětí, než k jakýmkoliv věkovým posunům trestní odpovědnosti.

Shrnutí

Z krátkého výčtu SPJ je patrné, co již bylo řečeno v předchozím textu, v mnoha případech zcela nahodilé, vnitřní či vnější podněty nebo situace, které na nás působí, mohou být spouštěcími mechanismy ke vzniku asociálního chování. Všechno je provázáno se vším a dopady (ne)fungování společnosti se zpětně odráží i na chování jednotlivců. Z pohledu na dnešní konzumní společnost a její snahy o vytváření, u každého z nás, pocitu jisté svobody, je dlužno si přiznat, do jaké míry jsme schopni si tuto nabízenou svobodu ubránit.

Ať už se to týká módních trendů, které se někteří z nás snaží z jakéhokoliv důvodu, v tuto chvíli pro nás nedůležitých, ignorovat a nepodléhat jim. Nakonec nás komerce dožene stejně tam, kam potřebuje - dříve nebo později, více či méně - a jsme všichni udoláni, protože nám v principu nic jiného nezbyvá. S tím ale nesouvisí pouze oblékání, ale dopad na naše zdraví, hlavně zdraví mládeže. Mladí lidé se snaží zařadit do prezentovaných „ideálních“ vyhublých řad modelek a modelů, uniformity, která je jim vnucována a dohání je, toužíce po „dokonalosti“, k chování, které může končit až smrtí, konečným důsledkem všech anomálií.

V souvislosti s uniformitou a subjektivními pocity dospělosti, které jim mohou dodávat cigarety, se mládež dále vrhá a podléhá běhu konzumnosti, kdy se ale může vyskytnout problém finančního rázu. Proto začnou hledat alternativní cesty k jejich získání a mohou vést ke krádežím a násilnému chování umocňovaného alkoholem. Alkohol může vyvolat pocit touhy po větším, nevšedním zážitku, který mohou získat pomocí nelegální drogy. Touha po nové zkušenosti umocněna pocitem, *už to všichni vyzkoušeli tak já „musím“ také*, se vrhají na další neřest, která je jim společností nepřímou nabízena. Nekonformní chování může být spojeno s pocitem vzrušení a dobrodružství, ale také vyjádřením opozice a vzdoru vůči společnosti a je pro ně mnohem zábavnější a lákavější než chtěné standardní chování. A takhle bychom mohli pokračovat v různých shodách náhod, které ale v důsledku mnohdy mohou vést k nepochybnému selhání jedince v jeho „normalitě“.

O to důležitější musí být stejná provázanost, ne-li vyšší, precizního promýšlení z druhé strany, v sestavování dlouhodobých preventivních programů. Jen při komplexním podchycení všech příčinných souvislostí se může podařit budovat u dětí zdravý psychický morální vývoj, aby neměly potřebu vyhledávat žádnou „berličku“ pro žití ve společnosti, hrající si na svobodnou. Tyto podpěry sice mohou plnit funkci posily a stability jedince, ale pouze krátkodobě. Po delším čase „opírání se“ jsou však schopny jen jediného; stávají se a jsou značně **d e s t r u k t i v n í**.

2. Prevence sociálně patologických jevů

Slovo *p r e v e n c e* latinského původu „*praeventus*“ znamená „opatření učiněná předem“. V současné době rozumíme prevencí SPJ vyvíjení konkrétních aktivit za účelem předcházení společensky nežádoucímu jednání, případně minimalizování jeho dopadů, výchovy žáků ke zdravému životnímu stylu, k osvojení pozitivního sociálního chování a zachování integrity osobnosti.¹

Jelikož je problematika SPJ složitá, musí být prevence vedena systémově a koordinovaně, aby byla vyloučena duplicita a rozporuplnost. „Jejich prevence vyžaduje systémový přístup, komplexnost, včasnost, vytrvalost, důslednost a pružnost.“² Z hlediska komplexnosti by prevence měla být zaměřena nejen na všechny děti a mládež, ale postup by měl zahrnovat i orientaci na širší okolí.

2.1. Klasifikace prevence

„Uč se z chyb druhých. Život je příliš krátký, než abys je všechny stihl spáchat sám.“
(Stanislav Jerzy Lec)

Primární prevence

Primární prevence je hlavním celospolečenským úkolem se stěžejním podílem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT). Je nutné zabezpečit optimální podmínky pro fyzický, psychický a sociální vývoj jedince s posílenou duševní odolností vůči stresu. Schopného dělat samostatná rozhodnutí, řešit, případně nalézt pomoc pro řešení problémů, s přiměřenými sociálními dovednostmi, které umožňují efektivně se vypořádat s požadavky a výzvami každodenního života. Preventivní aktivity usilují, aby jedinec na svém vývojovém stupni poznal normy a hodnoty společnosti, aby pochopil hranice šíře tolerance jednotlivých norem a hodnot. Prevence by měla vždy klást důraz na vše pozitivní, co ve společnosti, rodině i jedinci je a povzbuzovat jejich rozvíjení, předávat pravomoc, podporovat a chránit vlastní zdraví a duševní pohodu.

V souladu se záměry, které by měly vést k vytčeným cílům, je důležité učení se, osvojování a posilování klíčových kompetencí, jež jsou nezbytnou součástí všech

---

¹ MŠMT č. j.: 20 006/2007-51, 2007, s.2

² MŠMT, „Strategie prevence...“, 2009, s.5

středoškolských vzdělávacích programů.¹ Tato poznávací funkce by měla dojít ke zvnitřnění, utvoření si postoje, kdy jedinec ví, proč se chce zdržet asociálního či antisociálního chování, i když si může uvědomovat jistou lákavou alternativu jiných postupů a principů.

Nespecifická primární prevence

Je nedílnou součástí primární prevence, kde je kladen důraz na smysluplné využívání a organizaci volného času. Zájmové, sportovní a jiné aktivity, které vedou k možnosti rozvíjení nadání, zájmů a dodržování určitých společenských pravidel, k odpovědnosti za sebe a své jednání. V tomto smyslu by nespecifické programy byly žádoucí i v případě, že by neexistovaly žádné nežádoucí jevy, tj. i v takovém případě by bylo smysluplné tyto programy rozvíjet a podporovat.² Nespecifickou prevenci je potřeba považovat za nosnou část celého systému preventivního působení.

Specifická primární prevence

Liší se od nespecifických programů snahou působit na určité skupiny, u nichž lze v případě absence předpokládat další negativní vývoj. Je zaměřena přímo na problematiku daného jevu. Tyto programy by neexistovaly, kdyby neexistovaly nežádoucí SPJ, nevznikaly by a nebyly by rozvíjeny.³ Jsou zpravidla realizovány pedagogy, metodiky, pedagogicko-psychologickými poradnami (dále jen PPP), vrstevníky a externími odbornými organizacemi. Probíhají formou besed ve třídě v rámci vyučování, akce peer aktivistů na školách, besed s odborníky, uživateli, ex-usery a návštěvami specializovaných zařízení.

Cvičí se: komunikační dovednosti, asertivita, schopnost čelit negativnímu tlaku a podpora sebevědomí.

➤ Peer programy

Tyto programy jsou velice náročné na přípravu, ale také jsou nejúčinnější u dospívajících s nízkým a středním rizikem v rámci všeobecné primární prevence. Jejich strategie spočívá v zapojení předem informovaných a vyškolených vrstevníků. Využívají pozitivního vlivu v procesu formování postojů a získávání znalostí, přičemž vychází z funkcí

---

¹ Srov. Dokument MŠMT č.j. 12 698/2007-23 „Klíčové kompetence“

² MŠMT, „Strategie prevence...“, 2009, s.9

³ Tamtéž..

vrstevnických skupin v období adolescence. Pro dospívající jsou vrstevníci v pozici jako rovný s rovným často autoritou s větším vlivem než rodiče nebo učitelé.

Důležitá jsou hlavně kritéria pro výběr peer aktivistů; jejich osobnostní předpoklady, komunikační dovednosti, pozitivní vzor apod. Takto připravení mladí lidé, s kterými se cílová skupina lépe ztotožní, fungují ve školách jako záchytné body a pracují se svými spolužáky nebo mladými lidmi z okolí.

Cílem uvedených aktivistů, v roli iniciátorů a moderátorů, je pozitivní působení na vrstevníky, s možností účinně ovlivnit jejich rizikové chování. Měli by znát dostupnou možnost pomoci v okolí, kterou doporučují a rozeznávat situace, kdy je třeba informovat dospělé. Vedou diskusní skupiny, mohou pomáhat, aby ve třídě proběhla debata při vyučování nebo při mimoškolních aktivitách. Poskytují druhým oporu i radu v obtížných situacích, kdy je potřeba prosadit vlastní individualitu - *být vždy svůj*. Pomáhají svým vrstevníkům v tom, aby sami vlastním přemýšlením a kritickým myšlením dospěli k názoru, že některé věci v životě jsou potřebné a nutné tak, jak trvají a je důležité naučit se je takhle respektovat a přijímat. A stejně tak se naučili uznávat názory druhých a pochopit, jak je vše důležité pro to, aby lidé v samotném základě své existence mohli vůbec žít vedle sebe, byli k sobě ohleduplní a byli schopni spolu vycházet.

➤ Ex-user (bývalý závislý)

Tato forma prevence je velice diskutovanou a pravdou zůstává, že se příliš nedoporučuje. Důvodem je ta skutečnost, že na jedné straně uživatel drog, který prošel léčbou, sděluje studentům, jak by mohli dopadnout. Přitom těží z osobní zkušenosti se závislostí a informace jsou přijímány pro svoji atraktivitu a živost pozitivně. Ale na druhé straně tento typ prevence nemusí mít žádné účinky, jelikož působí kontraproduktivním efektem. Drogy jsou sice prezentovány pro zdraví jako velmi škodlivé, ale jedinec, který tento fakt přednáší, přežil. Studenti si tak nemusí dělat z možného ohrožení zdraví a života velké obavy.

Z tohoto důvodu by se měli využívat hlavně pozitivní modely, s nimiž se mohou studenti ztotožnit a uplatnit v situacích každodenního života. Především by to tedy měli být učitelé a rodiče, jejich způsoby reagování a chování.

Besedy mohou být organizovány i s uživateli návykových látek, kteří jsou teprve v léčebném programu pro závislost. Tyto nejsou odborníky už vůbec doporučovány.

Sekundární prevence

Sekundární prevence se zaměřuje na včasné rozpoznávání a vyhledávání problémů v počátečním stadiu, především ve spolupráci výchovných institucí, psychologů, sociálních a zdravotnických služeb. Pracuje s jedinci mající již kontakt se znevýhodňujícími faktory nebo řeší problémy, které již vznikly. Probíhá zajištění potřebných nápravných opatření pro ohroženou osobu a odvrácení rozšíření poruchy mezi ostatní. Předmětem zájmu jsou převážně osoby, které žijí ve společensky nepodnětném prostředí; z neúplných rodin, z rodin zasažených nějakým typem závislosti apod.

U sekundární prevence je důležité vyvarovat se negativním reakcím okolí. Odezva souvisí s vykonáváním určitých sociálních rolí, které každý z nás v různých skupinách a situacích „hrajeme“. Někomu díky prostředí, z kterého pochází nebo za nějaký přečin, který provedl, přisoudíme negativní atributy a přiřadíme mu sociální roli, která není v souladu s žádoucími normami společnosti, tzv. stereotypní vnímání.¹ Pokud se tak stane, zároveň s tím, ho také „odsoudíme“. Jedince může vést k identifikaci s prisuzovanou sociální rolí, jako obrany nebo adaptace na problémy vyvolané reakcí prostředí. Okolí takové chování očekává, jelikož mu tuto roli přidělilo. Paradoxní situace pak nastávají, když se jedinec chce navrátit k normalitě a je za takové chování v podstatě trestán.

Chybné označení jedince bývá zpravidla značně pevné a často přetrvává i po normalizaci jeho života. Vede k jeho dlouhodobému sociálnímu odmítání. Přidělením deviantní sociální role může být jedním ze spouštěcích mechanismů pro dráhu špatného životního stylu a motivací k vykonávání a stabilizování patologického chování. Pro úspěšnou prevenci je třeba těmto účinkům předpojatosti širšího prostředí efektivně předcházet, aby další vynakládané snahy ke zlepšení, neztrácely na významu.

Terciární prevence

Hlavním úkolem terciární prevence, která má již individuální charakter, je předcházet zhoršování stavu, dalším škodám a odstraňovat důsledky SPJ. Tento úkol by měli zajišťovat specializovaní pracovníci, kteří jsou nápomocni v resocializaci a reintegraci již narušených jedinců - usnadňují jejich návrat do normálního života. Terciární prevenci není třeba podrobněji pojednávat, jelikož se problematika tak docela nedotýká středních škol.

---

¹ Pozn. Stereotypní vnímání – zafixované vnímání určité skupiny lidí a postojů vůči určitým sociálním skupinám, které se automaticky přenáší na všechny členy, kde ale všichni typické vlastnosti této skupiny nemusí vykazovat. Podobná chyba vnímání je tzv. Pygmalion efekt – sebenaplnující se předpovědi; něco předpovídáme a chováme se tak, jako kdyby to byla pravda.

2.2. Účinnost prevence

Cílem všech typů preventivních programů je předcházet problémům a následkům souvisejícím se vznikem SPJ. Předpokladem pro naplnění jejich smyslu a podstaty je *e f e k t i v n o s t* působení, která umožňuje dosáhnout maximální kvality.

Efektivitu lze definovat a zjistit porovnáním položek nákladů a zisku. Nejdůležitějším znakem efektivity je změna chování studentů, kde záleží na tom, jak velké procento z nich vhodné chování víceméně akceptuje, tj. správně pochopí, přijme hodnotový systém společnosti a neuvíznou v síti sekundárních nebo terciárních preventivních programů. Pokud chceme určit účinnost uvedených programů, musíme mít jasně stanovené krátkodobé a dlouhodobé cíle. Cíle jsou následně vyhodnocovány z hlediska jejich plnění. Výsledek je nesmírně důležitý pro poskytování zpětné vazby a nabízí možnost zjistit, zda aktivity přinášejí očekávané ohlasy. Je to nástroj pro získání informací s cílem zhodnotit a zlepšit aktuální stav.

Efektivní programy zvyšují schopnost studentů provádět informovaná a odpovědná rozhodnutí a mají dlouhotrvající výsledky. Mezi hlavní faktory dobrých programů patří kvalitní obsah, dobré plánování a jejich řádné provedení, kde k nejefektivnějším patří intenzivní dlouhodobější programy.¹

Ke zvýšení efektivity prevence je nutné, aby ve škole panovala dobrá atmosféra, kde se studenti budou cítit bezpečně, příjemně a budou moci otevřeně diskutovat o otázkách zdraví nebo osobního života. V nepřátelském, utiskujícím a výhružném prostředí nelze očekávat, že se bude vychovávat v duchu spravedlnosti, snášenlivosti a tolerance. Škola musí zaručovat bezpečnost a ochranu zdraví, měla by nabízet příjemné, stimulující a podnětné prostředí. Školní klima má vliv na sociální chování žáků, ale také na jejich motivaci, na průběh učení i na učební výsledky.

Za pozitivní školní klima lze považovat takové prostředí, které není možné bez stanovení a dodržování jasných pravidel, spravedlivého a vstřícného přístupu. Projevuje se zde také tolerantní přístup k žákům a sociální angažovanost pro jejich individuální potřeby. Umožňuje studentům, aby se podíleli na utváření prostředí školy, na spoluurčování školních aktivit, za pomoci kupříkladu problémového a projektového vyučování a dalších nových

---

¹ Gallá, M., Bayer, J. a kol., 2005, s. 21

metod a forem vyučování.¹ Moderní vyučovací přístupy vytvářejí rozmanité podněty, které umožňují žákům samostatné objevné učení, poskytují zažít úspěch, angažovanost, zodpovědnost a tím vzrůstá jejich sebedůvěra a sebevědomí. Je důležité všechny zainteresované studenty brát vážně a nechávat prostor k diskuzím, v nichž panuje vzájemná důvěra, respekt a uznání.

Pokud studenti cítí, že učitelé svůj zájem pouze předstírají, ale ve skutečnosti je neposlouchají, nemohou od nich chtít, aby se chovali odpovědně. Mezi nevhodné přístupy v komunikaci patří zákazy, příkazy a výčitky. I v současné době se lze setkat s tradičními vzdělávacími stereotypy opírající se o moc nad žáky, kdy autoritářský model žáky ponižuje a ubližuje jim. Uvedený model je neslučitelný s demokratickou formou společenského uspořádání, která bez úcty člověka k člověku nemůže fungovat.

Vzájemné vztahy mezi žáky, žáky a učiteli a pedagogickým sborem jsou nejdůležitější podmínkou úspěšnosti jakékoliv prevence, popřípadě pomoci, která je založena na spolupráci rovnocenných, tj. kde si všichni naslouchají a věří si.

Také chování učitelů v pozitivním prostředí, v případě respektování i jejich individuálních zvláštností a potřeb, přispívá k rozvoji atmosféry otevřenosti a podpory. Příznivé je prostředí, kde mohou zažít: sounáležitost s ostatními učiteli, úspěch v oboru, uznání, seberealizaci, samostatnost a svobodu v práci, spravedlivé hodnocení a méně stresových situací. Škola, která dokáže kultivovat mezilidské vztahy, je současně dána odbornou vážností a lidskou autoritou ředitele školy, který zná nejlépe potřeby svého sboru. Ředitel by měl být: empatický s demokratickým přístupem k podřízeným, který se dokáže svobodně a nezávisle rozhodovat; umí delegovat určité kompetence; věří podřízeným a podporuje jejich týmovou spolupráci a aktivity. V případě, že není nakloněn k aktivitám učitelů, je tomu přímo úměrná neochota ze strany učitelů.

Společný postoj vedení školy a učitelského sboru, vzájemná komunikace, kooperace a dobré mezilidské vztahy jsou pro utváření ducha školy hodně důležité. Lze s jistotou tvrdit, že jsou nejdůležitějším motivačním faktorem pro práci pedagogů, mnohem více než rozvrh hodin, výše mzdy apod.

Finanční ohodnocení pedagogických pracovníků je ale rovněž dlouhodobým problémem českého školství. Kvalitu vzdělávacích procesů, tak i kvalitu přípravy učitelů

---

¹ Pozn. Nové metody vyučování budou přiblíženy dále v textu.

určují finanční zdroje, které jsou nezbytné pro kvalitní školství. Udržující podfinancování českého školství je důsledkem nekoncepčnosti a přezíravosti našich čelních politiků.¹

V případě nenaplnování daných cílů hovoříme o **n e ú č i n ý c h** preventivních opatřeních, které jsou založeny na pouhém předávání informací, spoléhajících se na jeden typ programů a v horším případě se dokonce programy stále používají, i když již vykazují neaktuálnost pokynů a údajů a nemají žádné výsledky.

Všechna opatření, která bez zapojení dalších komunikačních aktivit, potlačování diskuzí, využívání zstrašovací taktik, uvádění předpojatých nebo fakticky nesprávných informací, jsou nevyhovující. Situace, že se mládež nemůže spolehnout na správné a spolehlivé údaje od dospělých, může být hlavním důvodem neúspěchu těchto postupů, a dokonce se může riziko výskytu nežádoucích jevů zvýšit, např. větším experimentováním s návykovými látkami. Na školách může být zavádějící i politika tzv. nulové tolerance a tvrdé postihy až vyloučení ze školy, také nemusí být nejšťastnější volbou. Je nutné stanovit pevná pravidla a vymežit hranice, ale „extrémními“ tresty by se měly trestat až extrémní situace.

Stejně tak jakékoliv zákazy, jejichž platnost je omezena pouze na děti, působí kontraproduktivně. Z tohoto důvodu by se stanovování pravidel mělo týkat všech, tedy i učitelů a širšího okolí.

Pro konkretizaci sporné otázky lze uvést příklad v souvislosti s kouřením. V případě, že bychom chtěli po žácích, aby nekouřili, těžko můžeme tento požadavek prosazovat, když budeme sami držet cigaretu v ruce. Učitelé by měli jít příkladem, stejně tak lékaři, zdravotní sestry apod., a pokud je to nad naše síly, abychom s kouřením sami přestali, rozhodně bychom si neměli zapalovat cigaretu před dětmi. „Zákaz nekouřit“ platí i pro rodiče, minimálně v domácím prostředí. Zde není vhodné kouřit, nejen z důvodu vzoru zdravého modelu chování, ale především nejsou děti zdravotně ohroženy pasivním kouřením, které bývá často ze strany rodičů podceňováno.

V boji proti kouření nepomohou polemiky otevírání kuřáren na školách, stejně tak jako polemiky o právních úpravách v novém trestním zákoníku, která by měla dekriminlizovat tzv. měkké drogy. Držení těchto drog by již nebylo trestným činem, ale postihováno pouze pokutou jako přestupek.

---

¹ Pozn. „...ukazatelem je podíl výdajů na vzdělání jako procento HDP...podíl výdajů na vzdělání z HDP v roce 2006 bylo 4,5%, v mezinárodním srovnání nám patří 27. místo (z 31 zemí), přičemž průměrně vydávají země OECD 6,3% na vzdělání celkově...“ (www.mfcr.cz)

Ať už přihlédneme k mezinárodnímu srovnání, z kterého vyplývá, že děti v ČR experimentují s konopnými látkami nejvíce z celé Evropy nebo přihlédneme-li k dotačním řízením, jejichž vynakládané finanční prostředky na protidrogovou politiku jsou nemalé,¹ bylo by tedy namísto neexperimentovat ani z jejich dekriminací.

2.3. Prevence podle věku - dospívání

„Dospívání je doba, kdy se člověk dívá, jak tak nemožní rodiče mohli mít tak skvělé dítě.“
(Mark Twain)

V přístupu k vytváření preventivních programů je nezbytné si uvědomit specifika věkových kategorií, na které potřebujeme program zacílit, což velice úzce souvisí s výše zmiňovanou efektivitou. Prevenci ve skupině mládeže (období mezi dětstvím a dospělostí - už ne dítě, ještě ne dospělí) je věnována mimořádná pozornost, protože právě mládež bývá zvláště ohrožena. Dochází k formování osobnosti a vše, co se nepodařilo do tohoto období a nepodaří se ani v období dospívání, velmi obtížně se napravuje v dospělosti. Světová zdravotnická organizace dokonce vymezuje adolescenty jako rizikovou, nejohroženější populační skupinu v oblasti chování a sociálních vztahů.

Určujícím důvodem jsou vývojové zvláštnosti dospívání, kdy dochází k významným biologickým, psychickým a sociálním změnám.² Dospívající se dostávají do rozličných konfliktů, přičemž dominantní roli představují prudké fyziologické změny, kdy oslabená nervová soustava navozuje nervovou i emoční labilitu.

Druhým určujícím důvodem jsou pocity nejistoty, které provázejí samotné hledání osobních východisek adaptace, stresových a krizových situací ve snaze hledání vlastního já – *i n d i v i d u a l i z a c e*. Snaží se prosazovat vlastní názory, uznávají jiné hodnoty, jiný životní styl, což vede k odmítání poslušnosti a jisté kritičnosti vůči autoritám.³

Typickým pro pubertu a hlavně dospívání není jen přebírání profesního statutu a vytváření základu pro budoucí samostatný život, ale mimořádnou úlohu zde sehrává vymezení role muže a ženy, potřeba uspět, udělat dojem - velký význam tělesnosti a atraktivnosti - projít „zkouškou“, kde vlastní normy pro chování určují vrstevnické skupiny. Ty jsou v tomto období života velmi důležitou součástí, jejichž prostřednictvím se snaží

¹ Příloha č. 1 „Dotační řízení RVKPP 2009“

² Havlík, R., Kořán, J., 2002, s.55-58

³ Srov. Čáčka, O., 2000, s. 225 „Hlavní oblasti změn dle A.Cole“

mládež vymanit z vazby na rodině a překonávat nepochopení dospělých, které ale právně a ekonomicky není možné.

Dospělí jsou chápáni jako zdroj informací, jejichž vědění a názory jsou na jedné straně respektovány, ale současně pokládány za překonané. Životní styl a hodnoty, které mladí lidé uznávají, hledají mezi svými vrstevníky, mimo rodinu. Ve své přirozeně závislé pozici vyhledávají silné jedince nebo skupiny, kde hledají pocit přijetí, sounáležitosti, směřování k nezávislosti a někdy jde dokonce o hledání přežití vůbec. Členství v těchto skupinách jim poskytuje zázemí a ochranu, přispívá k socializaci a k osvojování pozitivních hodnot. Někdy však působí opačně a důsledkem bývá antisociální a delikventní chování.

O to důležitější a nezastupitelnější je zde role dospělých, kteří by měli povzbuzovat mládež k samostatnosti, sebedůvěře a upevňovat všechny životní kotvy pro optimální rozvoj a stabilitu. Zároveň, ale i s trpělivostí respektovat a tolerovat určité výkyvy v chování, přitom důsledně stanovovat jasná pravidla a dodržovat meze kam až je možné zajít pro lepší rozvíjení a zkoumání hranic – *co není zakázáno, je povoleno*. Adolescenti zcela úmyslně některé normy porušují, jen aby si ověřili jejich skutečnou závaznost. Je třeba zajistit a udržovat právní vědomí v mladých lidech, pro uvědomování si možných důsledků svého chování.

V tomto životním období je třeba zaměřit preventivní programy tak, aby studenti uměli porozumět vlastním přáním a jejich zdrojům. Dokázali vyhodnotit: záměr tvůrců reklam, odolat jejich lichotkám, umět ovládat své emoce, řešit problémy a ventilovat své pocity různými způsoby (sport, hudba atd.). Pochopit biologický a mentální vývoj a důležitost péče o tělo, rozvíjet znalosti, porozumět zdraví a tomu, jak chování ovlivňuje zdraví. Znat stadia vlastního vývoje, dozrávání a své úlohy ve společnosti. Vědět o možném nátlaku vrstevníků; jak mu odolat a jak zastávat a obhajovat vlastní postoje v debatách a diskuzích. Soustředit se na skutečnost, že se stávají mladými dospělými a patří k jejich odpovědnosti být neovlivněný drogami, dobře vzdělaný, zdravý a odpovědný občan.

Je důležité poukázat na současný závažný společenský problém, označovaný jako „k r i z e r o d i n y“. Stále více se v dnešní době mluví o rozpadu rodin, o nedostatku času dospělých na mladé, o absenci rituálů pozitivně formujících zrání mladého člověka a absenci přirozené autority rodičů, která je nahrazena autoritou vymodelovaných nereálných celebrit. Jsou značně zhoršené podmínky pro zdravou výchovu a socializaci v oblasti chování a vztahů. Na výchově záleží, jak bude vypadat život ve společnosti, čeho si lidé budou vážit a jak se

k sobě budou chovat. Rodina je primárně nejdůležitější společenská skupina, která je základním článkem sociální struktury.

Více než u poloviny českých dětí jsou nejčastějším zdrojem starostí a pocitu neštěstí narušené vztahy v rodině a neúspěchy ve škole. Děti projevují potřebu přátelství, úspěchu a bezpečného zázemí v úplné rodině bez hádek a násilí, dobrých vztahů ve škole a potřebu komunikace s dospělými¹.

Domnívat se, že škola zcela přejímá zodpovědnost za výchovu ke zdravému životnímu stylu, je scestná. Především ranné zkušenosti, které dítě získává v rodinném prostředí, jsou pro další vývoj dítěte určující.² Škola „jen“ rodičům pomáhá v rozvoji dítěte s jeho vzděláváním a socializací ve skupině vrstevníků. Vrstevníci tvoří vedle rodiny nejvýznamnější část sociálního prostředí a stávají se důležitým modelem společenského života, děti zde mohou vidět různé modely chování ve stejných situacích apod.

Škola je jistým systémem hodnot, která žáka: provází, diagnostikuje, poskytuje základ celoživotního učení, učí interakcím lidských bytostí, naplňuje práva na rovné příležitosti, připravuje a vychovává pro budoucnost.

Školní třída do jisté míry zastupuje společnost a usnadňuje přechod do širšího sociálního prostředí, což klade velké nároky na sociální učení, schopnost přizpůsobit se kolektivu a kooperovat s ním. Škola, kde studenti tráví čtvrtinu až jednu třetinu denní doby, velkým dílem napomáhá výchovou žít ve formální společenské instituci, výrazně ovlivňuje životní styl a způsob rozhodování studentů. Nemůže však zajistit jakoukoliv kontrolovatelnost nebo možnost postihu po skončení vyučování. Zde chování studentů již závisí na nich samotných a záleží, jakým způsobem byli a jsou vedeni ze strany rodičů.

---

¹ Srov. Český výbor pro UNICEF – průzkum „Mladé hlasy“

² Pozn. dle britského kriminologa D. Farringtona je pravděpodobné, že události, které se stanou mezi počtím a třetím rokem života jsou prvními kroky ve vývojové řadě vedoucí k poruchám chování v dětství, případně adolescentní delikvenci a zločinu v dospělosti. (<http://www.ucitelske-listy.cz/Ucitelskelisty/Ar.asp?ARI=103398&CAI=2150>)

3. Strategie prevence sociálně patologických jevů na středních školách

Prevence SPJ je jednou z hlavních priorit MŠMT, které odpovídá především za primární prevenci, realizaci preventivních programů ve školách a školských zařízeních a financování dalších preventivních programů realizovaných státními i nestátními organizacemi. Prvotnost prevence můžeme usuzovat i ze značných finančních prostředků, které jsou na tuto problematiku vynakládány, kdy pro rok 2009 MŠMT předpokládá vyčlenit 13 mil. korun do oblasti protidrogové prevence a 10 mil. korun na prevenci kriminality.¹ K efektivnímu vynakládání financí z veřejných zdrojů byla jmenována „IPPP ČR - Agentura pro certifikaci“ k posuzování a zajišťování kvalitních programů, jejíž pomocí MŠMT uděluje certifikace poskytovatelům programů primární prevence a je podmínkou pro získání státní dotace.² O strategii prevence SPJ by měl především na každé střední škole, vycházejíce z legislativy, dbát a je k tomuto úkolu určen - **š k o l n í m e t o d i k p r e v e n c e**.

3.1. Školní metodik prevence

Pedagog, který je jmenovaný do pozice školního metodika prevence (dále jen ŠMP) je osoba, jenž by měla být odborně připravená pro výchovné poradenství v oblasti prevence. ŠMP věnuje zvláštní pozornost sledování chování dětí a mládeže z hlediska pedagogické, psychologické a sociální normy, předcházení a zjišťování negativních jevů a poruch a jejich napravování.³ Měl by vést mládež k uvědomování si hodnot jako je: život, láska, sex, manželství, rodičovství, práce, rozvíjet jejich zodpovědnost, důvěru a naučit mladé lidi jít za svými cíli.

Předpoklady pro vykonávání kvalitní funkce ŠMP je v první řadě zájem o tuto práci, odborná znalost a aktivní kontakt s vývojem poznatků v oblasti SPJ. Dále je podstatná: důvěra dětí, přehled o životním stylu mladých lidí, přirozená autorita, poskytování pravdivých a objektivních informací, čas, nadání, práce na sobě, finanční ohodnocení atd.

Do výkonu funkce je ŠMP jmenovaný ředitelem školy. Je požadována systematická příprava v rozsahu nejméně 250 hodin a dva roky praxe v oboru pedagogiky.⁴ Vyžaduje se

¹ <http://www.msmt.cz/pro-novinare/dotacni-programy-na-podporu-prevence-socialne-patologickych>

² Srov. <http://www.msmt.cz/vzdelavani/certifikace-preventivnich-programu>; <http://www.ac.ipp.cz/>

³ Tyšer, J., 2006, s. 7

⁴ Srov. <http://www.msmt.cz/vzdelavani/akreditovane-programy-pro-vzdelavani-smp>

důkladná teoretická příprava, ale i praktické zkušenosti. Jelikož funkce ŠMP jako taková je činností výrazně profesně náročnou, nedoporučuje se slučovat tuto činnost s funkcí výchovného poradce nebo jinými pedagogickými funkcemi. Aktivity ŠMP jsou záležitosti týmové a mezioborové. K řešení složitých otázek je tak obvykle vždy lepší možnost rozdělit zátěž, odpovědnost, ale i případné pochybení či vinu.

Pro ŠMP je nezbytné, aby si na škole vytvořil pozici, *já jsem odborník na prevenci*, a dále se v této oblasti vzdělával, jelikož zajišťuje odbornou a metodickou pomoc. Je garantem kvality programů! Je nutné vymezit a podpořit jeho postavení vůči ostatním zaměstnancům školy a tyto seznámit s jeho kompetencemi a standardními činnostmi. ŠMP si musí zajistit: základní finanční a materiální zabezpečení; podporu řídicích zaměstnanců školy; seznámit ředitele školy s programem, získat ho pro jeho realizaci a dohodnout základní pravidla realizace. Dále je důležité seznámit kolegy s cíli programu, které by měly být jasné a pokusit se je zapojit do jejich realizace, sdělit jim svá očekávání a nacházet společná řešení a návrhy na opatření.

Je důležité, aby zajistil: informační zdroje, odbornou a metodickou literaturu, odborné časopisy, zařídil webové stránky školy a informační panel (nástěnku), kde budou důležité aktuální informace. Může popřípadě využít i přímého zapojení studentů a za jejich spolupráce vydávat školní časopis, kde budou prezentovány jednak názory studentů, ale i obecné a aktuální informace o škole, které mohou sloužit jako důležitý informační zdroj pro rodiče. ŠMP by měl shromáždit dostupné informace o institucích, organizacích, které v oblasti prevence působí v daném regionu, tj. zpřístupnit aktualizovaný přehled volnočasových aktivit - sportovních a zájmových organizací, nadací a institucí zabývajících se využitím volného času dětí a mládeže a vytvořil systém jak s nimi spolupracovat.

Kvalitní preventivní práce musí mít určité finanční zdroje, ale i časové dotace. Tuto práci nelze uspěchat, některé výsledky se mohou dostavit později a časová bilance se odvíjí od složitosti aktuální problematiky. Na ŠMP záleží, aby byl schopen kvalifikovaně odhadnout časovou náročnost řešení prevence SPJ.

Součástí působení ŠMP je i vymezení časové dotace v jednotlivých vyučovacích hodinách. Z toho pramení nutnost spolupráce s třídními učiteli. Ve vyučovacích hodinách přitom využívat skupinové práce, diskuze, brainstormingu, situačních či inscenačních metod a dalších interaktivních a aktivizujících metod tak, aby preventivní aktivity tvořily ucelený systém. ŠMP by měl dále „podporovat činnost školních klubů, v nichž probíhají aktivity

zaměřené na rozvoj různých dovedností, diskuze a programové bloky. Sociální dovednosti a programy zaměřené na rozvoj osobnosti je efektivní realizovat při různých pobytových akcích.“¹

V neposlední řadě je důležité stanovit rozvrh hodin, tedy určení času a místa, pro konzultační a poradenskou činnost poskytovanou žákům a jejich rodičům, z nichž si ŠMP pečlivě vede záznamy a je schopen přijímat „zakázky“ k následnému řešení.

Z této stručné charakteristiky náplně práce ŠMP je patrné, že je třeba věnovat této činnosti spousty času, aby byl schopen svoji práci dělat důsledně a efektivně. A to nás vrací k problému slučování více funkcí, který je v rozporu s vykonáváním kvalitní práce.

Rizika spojená s rolí ŠMP mohou na školách zčásti komplikovat i vztahové problémy s učiteli. Učitelé mohou mít obavy, že ŠMP odhaluje jejich nedostatky a chyby, kontroluje jejich práci a chtěl by snad být lepší, jak učitel. Problémové vztahy se zpravidla týkají vymezení hranic, funkce a cíle působení ŠMP, školního psychologa a výchovného poradce. Tyto vztahy si zaslouží pozornost, jelikož jsou základem pro jejich kvalitní vzájemnou spolupráci při prevenci a řešení problémů.²

Na podporu ŠMP, která spočívá v kooperaci a metodické podpoře, je důležitá aktivní spolupráce s PPP a jejich metodiky. Tito by měli pomáhat na školách řešit aktuální problémy související s výskytem asociálního chování. Udržovat kontakty a účinně spolupracovat se všemi organizacemi v kraji, které se prevencí zabývají, poskytovat další vzdělávání ŠMP, výchovným poradcům a popřípadě dalším učitelům.

3.1.1. Minimální preventivní program

Jako školní řád, kde jsou jasně stanovena pravidla chování, včetně sankcí za jejich porušení, tak stejně i minimální preventivní program je součástí školního vzdělávacího programu, v němž jsou definovány jasné cíle, které by měly být nastaveny tak, aby byly především dosažitelné a celý program tak neztrácel smysl. S programem je nutno na začátku školního roku seznámit studenty, ale i jejich rodiče, kde se očekává v této problematice důkladné informovanosti ze strany učitelů. Učitel by měl znát své kompetence, mít právní vědomí, znát práci ŠMP a popřípadě dalších zaměstnanců, kteří se na prevenci podílejí

---

¹ Tyšer, J., 2006, s. 31

² Lazarová, B., 2005, s. 33

(výchovný poradce, školní psycholog), aby mohl odpovědět na otázky rodičů a motivovat rodiče a jejich dítě k řešení případných problémů a seznámit je se všemi okolnostmi.

Dá se tak předcházet postojům rodičů, kteří by měli se svým potomkem řešit nějaké vzniklé problémy. Rodiče by mohli, např. návrh na psychologické vyšetření, ve snaze bránit své dítě, považovat za ponížení a nabídku odmítnout. Pokud se rodiče informují o nějakém problému, je dobré v tomto směru být připraveni, a čekat odpor, zbavování se odpovědnosti a obviňování z jejich strany. Je potřeba získat je pro spolupráci a získat jejich souhlas k nastavení postupu v řešení problému s jejich dítětem, k čemuž nám může pomoci jedině správná a úplná informovanost.

Minimální preventivní program je vypracován ŠMP na jeden školní rok ve spolupráci s ostatními pedagogickými zaměstnanci, zejména s výchovným poradcem, školním psychologem a za současné podpory PPP. ŠMP se při své činnosti řídí dalšími platnými dokumenty pro oblast prevence SPJ.¹ Průběžně vyhodnocuje preventivní strategii školy a současně minimální preventivní program slouží jako závěrečná evaluační² zpráva za příslušný školní rok. Vždy vychází z aktuální situace na škole, z konkrétního prostředí a reflektuje evaluaci předchozího školního roku. Nelze opomenout, že pokud chceme minimální preventivní program důsledně hodnotit, je třeba odhad zpracovat již do projektového záměru. Při sestavování je nutné provést důkladnou analytickou činnost, zjištění stavu z oficiálních zdrojů, z obav učitelů, vytipování a posouzení rozsahu problémů.

Minimální preventivní program je konkrétní dokument školy zaměřený na výchovu žáků v oblasti: zdravého životního stylu (výchova ke zdraví, osobní a duševní hygieně, výživě a pohybové aktivitě); společenskovední (komunikace, sociální dovednosti a kompetence); přírodovědné (biologie člověka, fyziologie, chemie); rodinné a občanské výchově; sociálně právní; morální a mravní.³ Je založen na podpoře vlastní aktivity žáků, pestrosti forem preventivní práce a zapojení celého pedagogického sboru školy a spolupráci se zákonnými zástupci žáků školy.

Samotný průběh by se měl v zásadních rysech přidržovat plánované strategie a jejího zacílení, ale je samozřejmě potřeba pružných reakcí na případný neočekávaný vývoj v referenční skupině. Není však nutné a žádoucí úplně se odklánět od původních cílů, ale jen tvůrčím způsobem poopravit další postup strategie.

---

¹ Příloha č. 2 „Vybrané školské dokumenty pro oblast prevence SPJ“

² Pozn. Evaluace - hodnocení

³ MŠMT odbor pro mládež, 2002, s. 17

Budeme-li mít sebelepší preventivní záměr bez materiálního a technického vybavení a naopak, v případě dostatečného vybavení, ale bez odpovídajícího preventivního postupu, může se tím velice jednoduše vše stát zcela neefektivní a nepodnětné.

Základním principem a důležitým prvkem strategie prevence je začlenění smysluplné nabídky volnočasových aktivit ve školách i mimoškolních činností (zájmové kroužky, diskusní kluby, družiny, školní kluby, ozdravné pobyty, výlety a exkurze, občanská sdružení dětí a mládeže, komerční organizace). V dospívání 15-18 let je důležité nabízet pozitivní alternativy trávení volného času a seznámit studenty s možnostmi řešení obtížných situací včetně možností, kam se obrátit v případě problému.

Pro volnočasové aktivity mladistvých je vhodné, aby volný čas plnil funkci relaxační, regenerační, kompenzační a výchovnou. Aktivní trávení volného času za přiměřeného dohledu vždy působí jako účinná prevence negativních jevů a je základním prvkem zdravého životního stylu.¹

Pohybová aktivita mladistvých má významný psychoregulační a socializační efekt, „fyzická zdatnost působí jako „narázník“ v době, kdy jsme vystaveni silným emocionálním konfliktům, přetížení nervového systému, strachu a depresím.“² Proto bychom měli dbát, aby se pohyb znovu stal samozřejmou součástí každodenního života dětí a mládeže. Přináší možnost: seberealizace, estetického prožitku a prožitku výkonu, pocitu spokojenosti a pohody, navazování přátelství, rozvoje a upevňování mravních i volných vlastností žáků, vzájemné pomoci, pochopení, kulturního chování, zdravé soutěživosti, emocí, rozvoje pozornosti a představitivosti.

Děti, které pravidelně sportují, jsou nejen zdravější, ale také se u nich lépe rozvíjí mentální a poznávací funkce, schopnost plánování, sebeovládání atd. Při sportovním výkonu není nutné se zaměřovat pouze na nejlepší výkon, ale v žádném případě by se neměla vytratit radost z pohybu. Ani v životě nemůže člověk stále vyhrávat. Sport je dobrá příležitost k akceptaci silnějšího a lépe odhadnout vlastní hranice a možnosti. A vede k chápání zdatnosti, dobrého fyzického vzhledu i duševní pohody jako významného předpokladu výběru profesní dráhy, partnerů, společenských činností apod.

Minimální dávka fyzického pohybu je biologickým předpokladem pro psychické zdraví a vyrovnanost. Je základní variantou k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí studentů a poznávání zdraví jako nejdůležitější životní hodnoty.

---

¹ Tyšer, J., 2006, s. 31

² Gerich, U., Frischknecht, T., 2004, s. 46

3.1.2. Provázanost prevence ve vyučovacích hodinách

Provázanost a jednotný systém prevence SPJ jsou důležitým předpokladem k úspěšnému preventivnímu působení, které se týká i podmínek jednotlivých vyučovacích hodin, kam by mělo být začleněno a pomocí pedagogů realizováno.

Učitel není vědeckým pracovníkem, ale těžiště jeho práce spočívá v interakci s osobností žáka a v mistrovství jeho přístupu ke každému jednotlivci. Získává a udržuje přehled o osobnostních zvláštностech žáků a snaží se poskytovat plné respektování potřeb osobnosti žáka, která vykazuje individuální zvláštnosti, a z toho plynoucí potřeby. Z hlediska vzdělávání by měl umět studenty zaujmout učivem do stavu tzv. „flow“, kdy studenti přestanou vnímat okolí, mizí všechny bariéry a zároveň se studenti léčí z případných neuróz, vadné socializace apod. Musí se snažit vnímat dění ve třídě, poznávat vnitřní vlivy a klima třídy a pokud je to v rámci jeho působnosti možné, také ho i usměrňovat.

Obzvláště pak třídní učitel, který navíc udržuje přehled o jejich rodinném zázemí, podporuje rozvoj pozitivních interakcí mezi žáky třídy a zachycuje varovné signály s možností rozvoje SPJ. Metodou pozorování, která je nedílnou součástí a hlavním prvkem ve zkoumání klimatu třídy, si učitel mnohého všimne při soužití s třídním kolektivem (nejen) ve vyučovacích hodinách.

K měření sociálního klimatu ve třídě slouží i dotazníkové metody. Na základě domněnek, že se ve třídě něco děje, jsou díky dotazníkovým metodám získána fakta a podle nich lze dále zaujímat postoj k situaci ve třídě. Dotazníky je vždy dobré zaměřit na konkrétní jevy, které chceme zjistit, aby bylo předejito standardizací a byla potvrzena nebo vyvrácena případná podezření.¹

Otázkou zůstává, do jaké míry lze třídu ovlivnit. Učitel může sice působit na třídní kolektiv, aby se žáci k sobě chovali lépe, využít přístupy prožitkové pedagogiky, dramatickou výchovu apod., ale nemůže ovlivnit, jak se k sobě žáci budou chovat mimo školu. Těsné spojení s učiteli a zaměstnanci poradenského pracoviště, dostatečná transparentnost, průběžná informovanost a distribuce informačních materiálů, tak může značně snížit riziko k jakýmkoliv negativním postojům a popírání sporných otázek.

---

¹ Srov. Maláčková, H., 2004, s. 86 „Dotazník školního klimatu pro žáky gymnázia“

Problémy spojené s návykovými látkami, násilím, šikanou a dalšími asociálními jevy je třeba řešit ve vzájemné spolupráci s rodiči; samozřejmě nejlépe podle předem dohodnutých postupů. Prvním a dlouhodobým cílem preventivních metod by mělo být především zkvalitňování života rodin. Realizovat kurzy pro rodiče a zapojit i masmédia do osvětových a vzdělávacích aktivit v oblasti zdravého životního stylu a prevence problémů ve vývoji a výchově. V této činnosti by měl být hlavním iniciátorem zejména ŠMP, který ve spolupráci s ostatními kolegy, by se měl snažit vytvářet podmínky pro samotnou realizaci programů pro rodiče a širší okolí.

Masové sdělovací prostředky jsou, ve snaze působení utvářet zdravé sociální prostředí, naší společnosti bohužel velkými dlužníky. Nově se objevující pořady typu reality show apod., s ohledem na čas vysílání slouží jako zdroj poučení pro mládež, i když nepatří mezi naučné programy. Bohužel informace, které jsou zde prezentovány, bývají v rozporu se vším, o co usiluje prevence SPJ v rodině nebo ve školním prostředí.

Scény jako je pití alkoholu, kouření, slovní agrese, vyhrožování atd., mohou v mladých vzbuzovat dojem běžné normy chování. Jedná se však o rizikové chování, které může mít za následek otravu alkoholem, domácí násilí, zločinnost atd., ale tyto informace se již od tvůrců a průvodců pořadu mladí lidé nedozví, ale měli by a musí se to dozvědět od svých rodičů a učitelů.

Média tvoří důležitou součást našeho světa a jsou další institucí vedle rodiny a školy, která se významnou měrou podílí na socializaci jedince. Přes jejich nárůst a prolínání se se všemi oblastmi lidského života, je nezbytné se v jejich nárůstu na trhu správně orientovat.

Z výše uvedených důvodů byla mediální výchova schválena a zařazena do českého vzdělávacího systému, kde může probíhat jako samostatný předmět nebo je součástí ostatních vyučovacích hodin.¹ Podstatou by mělo být rozvíjení mediální gramotnosti do takové úrovně, kdy dokáží mladiství působení médií co nejvíce využít ve svůj prospěch, aby intenzivněji vnímali okolní svět, přemýšleli o médiích a hledali odpovědi týkající se povahy a projevů společnosti, v níž žijí. Nejde jen o to, aby našli v mediálním projevu jádro sdělení, ale hlavně musí rozpoznat: kdy a v čem se jim lže, musí umět rozlišovat mezi kvalitou jednotlivých zdrojů, porovnávat informace a kriticky vnímat reklamní sdělení.

---

¹ Srov. Dokument MŠMT č.j. 12 698/2007-23 „Mediální výchova“

Ve školách se většinou využívá metoda kritické analýzy nebo vytváření vlastních mediálních produktů. Učitel se může sice dostat do neobvyklých situací, v níž má menší zkušenosti než mají jeho žáci, ale předně se jeho tradiční role učitele posouvá do nové pozice. Mění se z role toho, *kdo žákům přináší pouze nové poznatky*, do role, *kdo by měl umět pomoci jejich dosavadní poznatky formulovat, uspořádat, sporné otázky řešit a především je problematizovat*.¹

Jak již bylo řečeno, je dobré při výuce využívat různých vyučovacích metod vycházející z pedagogických principů,² které nejsou zakládány pouze na frontální výuce, jež je z hlediska efektivity velmi sporná. Dobrou změnou vyučovacího stylu je projektová výuka, která je zaměřená na skutečné řešení problému a pracuje na problémech v souvislostech.

Výhodou je praktická využitelnost a smysluplnost pro studenty, kdy dochází ke globálnímu přístupu a propojení několika výchovně-vzdělávacích oblastí, přičemž nenarušují systematičnost učení a komplexně ovlivňuje žákovu osobnost. U jednotlivých projektů je důležitá důkladná příprava, kde je potřeba naplánovat: co přesně chceme sledovat; stanovit si cíle, kterých chceme dosáhnout; jakým způsobem žáky zapojíme a co bude výstupem. Nechat studenty, aby měli dostatek možností účastnit se na plánování, volby vlastního způsobu zpracování a organizování vlastní práce, což přispívá k jejich motivaci. Má-li být této metody efektivně využito, je třeba jí dát patřičný časový prostor.

Pro učitele je opět důležité, stejně tak jak u mediální výchovy, uvědomit si jistou změnu své role. Působí zde spíše jako: společník, průvodce a podporovatel.

Studenti si tak mohou rozvíjet klíčové kompetence: k učení, k řešení problémů, komunikativní, občanské, vytváří otevřenou atmosféru, učí se pracovat s emocemi a postoji, učí se oceňovat individuální odlišnosti, kritickému myšlení atd. Není však dobré projekty sestavovat příliš obecně, z důvodu schopnosti tyto cíle zpětně sledovat a hodnotit. Škola může využít nejen příležitostí mimo školu jako, např. exkurze, ale i různých soutěží, které jsou vyhlašovány, např. „Úřadem vlády pro koordinaci protidrogové politiky“, při různých literárních soutěžích s tématy zaměřenými na drogovou problematiku, kriminalitu apod.

---

¹ Wolák, R., Jiráček, J., 2006, s.11, Mediální výchovy se bojíme zbytečně. In Rodina a škola. č. 4/2006

² Pozn. Mezi základní pedagogické principy jsou nejčastěji uváděny: zásada vědeckosti, zásada uvědomělosti a aktivity, názornosti, soustavnosti, posloupnosti, přiměřenosti, trvalosti, individuálního přístupu, spojení teorie s praxí. (Mazánková, L., 2006, s. 12)

Všeobecně bychom mohli pozitivně klasifikovat jakékoliv participativní metody k zajišťování vysoké účasti a aktivitě studentů, vzájemnému předávání si zkušeností a poznatků.¹ Studenti zde spolu musí komunikovat, spolupracovat a aktivizují své poznávací, citové a volní vlastnosti. Participativní metody jsou jedny z efektivních výuk napomáhající v prevenci SPJ. Zatím jsou u nás bohužel tyto metody využívány spíše nahodile a mnohdy pouze jen jako zpestření výuky nebo jako odměna.

V praxi je třeba dosáhnout toho, aby učitelé mezi sebou komunikovali, předávali si postřehy získané z jednotlivých hodin a snažili se využívat mezioborových spojitostí, které nenásilnou formou začlení do svých vyučovacích hodin. Studenty díky různým projektům nebo jednoduše domácím úkolům mohou zapojit i mimo vyučování. A podle specifík problémů je tak „nutit“ přemýšlet nad různými životními situacemi a zaujímat tak určitá stanoviska, která by měli mít možnost probrat se svými rodiči. Rodiče by měly být vždy nakloněni k diskuzím se svými dětmi.

Ve „hře“ tak zůstávají všichni tři činitelé ovlivňující výchovně-vzdělávací proces – rodiče, učitel, student!

---

¹ Srov. Mazánková, L., 2006, s.22-24 „Participativní vyučovací metody“

4. Současný stav prevence sociálně patologických jevů na středních školách v Brně

Průzkum aktuálního stavu prevence pro praktickou část bakalářské práce, jak již napovídá sám název, probíhalo na středních školách v Brně v roce 2009.

4.1. Profil průzkumu

Provedené šetření vycházelo z výběru středních škol. Na výběr středních škol měla vliv základní informace o celkovém počtu středních škol v Brně, v níž jsou zastoupeny všechny podoby středoškolského vzdělávání; gymnázia, střední odborné školy a střední odborná učiliště. Z celkového množství 62 středních škol bylo, zcela náhodnou volbou, vybráno 9 středních škol. Snahou bylo do výběru „respondentů“ zahrnout všechny typy středních škol a tento úmysl byl výběrem dodržen.

Konkrétní šetření probíhalo se ŠMP pomocí metody řízeného rozhovoru, sestaveného z předem připravených otevřených otázek, které poskytují více prostoru pro vyjádření názorů a postojů dotazovaného.¹ Otázky byly sestaveny s cílem přiblížit skutečný stav týkající se problematiky SPJ na středních školách, vykreslit reálnou pozici a možnosti ŠMP v přístupu k SPJ. Struktura otázek vychází z okruhu bakalářské práce, po pečlivém seznámení se s problematikou SPJ a získaných informacích z dostupných zdrojů.

V průběhu rozhovoru se ŠMP bylo ponecháno dostatek prostoru pro popis trvající situace na střední škole a na volné vyjádření jejich názorů a postojů k dané problematice. Rozhovory probíhaly vždy v předem domluveném čase a ve vlastních prostorách školy, kde ŠMP působil.

Odpovědi byly zachyceny písemnou formou pro jejich další zpracování. Z důvodu malého počtu respondentů nelze „výsledky“ průzkumu považovat za objektivní a standardizované, ale jedná se spíše o sondu do dané problematiky. Výsledky nemají natolik vypovídající schopnost, aby se daly použít na paušalizování všech středních škol v Brně.

---

¹ Příloha č. 3 „Připravené otázky pro rozhovor se ŠMP“

Snahou sběru dat bylo získat několik skutečných poznatků a příkladů z praxe a popsat subjektivní pocity, které setkání s realitou zanechalo. Úsilí mělo spíše charakter kvalitativního výzkumu.

Paušalizovat získané poznatky nelze snadno i z hlediska výchovného působení na studenty, kde veškeré výchovné snahy, by měly vycházet z jejich individuality.

Charakter naší společnosti a současná právní úprava výchovně vzdělávacího prostředí přispívají ke skutečnosti obdobného řízení škol a srovnatelným (více či méně) problémům, kterým musí školský management čelit. Je nutno zdůraznit, že každá škola má svůj individuální ráz, jelikož je tvořen z jednotlivých osobností, které každé škole dávají život a „duši“ a je nezbytné mít tento fakt vždy na paměti.

Mezi významné prvky podílejících se na poměrech školy, patří počet studentů, vzdělanostní úroveň a sociální poměry, z kterých mladí lidé přicházejí. Zvláště sociální poměry mají vliv na výběr školy, přístup ke studiu a na další vývoj jednotlivce. Vyšší počet žáků, naproti tomu přispívá k větší anonymitě, menší schopnosti kontroly a neosobním vztahům.

4.2. Stanoviska školních metodiků prevence

Pohled na možnosti vzdělávání ŠMP

Všechny navštívené školní ústavy splňovaly zákonnou podmínku ustanovení funkce ŠMP, který si dle zákona doplnil své vzdělání o 250 povinných hodin na zvýšení kvalifikace a způsobilosti plnit dané úkoly. Tím školy splnily formální stránku věci.

Stinnou stránkou je skutečnost, že se zatím nepodařilo zajistit odpovídající podmínky pro práci ŠMP; jelikož je tato funkce „sloučena“ s funkcí učitele, musejí tuto činnost vykonávat v rámci svého plného pracovního úvazku, a tedy nad jeho rámec. Nemluvě o tom, že někteří z nich o tuto funkci ani neměli zájem a raději by se plně věnovali kariéře „pouhého“ učitele. Tento stav vyplývá z obecného podceňování problematiky prevence SPJ, úrovně vzdělávání ŠMP, nedostatečné motivace pedagogů a ředitelů škol ke změně sociálního klimatu a nedostatečného legislativního zakotvení. Pro zlepšení této situace vznikla organizace České asociace školních metodiků prevence,¹ aby se pokusila snížit podceňování problematiky prevence a funkci ŠMP. Podmínky ŠMP a učitelů vůbec je zhoršena i fakty jako

---

¹ Srov. <http://www.casmp.tym.cz/>

je vzrůstající počet dětí s nejrůznějšími poruchami, výskytem SPJ, častějšími krizovými stavy apod.

Pokud chceme mít v rolích ŠMP profesionály a preventivní programy co možná nejefektivnější, měli bychom brát do úvahy existenci znaků, které z „laiků“ dělají profesionály. K základním rysům patří: vysoká úroveň odborných znalostí, na rozdíl od amatérů je zaměstnán na plný úvazek, předpokládá silnou motivaci nebo vědomí poslání, diagnostické dovednosti, kompetentní aplikace obecných znalostí a vytváření nezávislého expertního posouzení.¹

Problémem nejen ŠMP, ale i celého školství, je další vzdělávání pedagogických pracovníků. Mají sice povinnost ze zákona se dále vzdělávat, ale absolvování kurzů a využití nových poznatků nemá v praxi vliv na jejich ohodnocení ani na jejich kariérní růst. Z čehož nám logicky vyplývá, že sice kariéra učitele ohrožena není, ale může být ohrožena záruka poskytování kvalitní práce. V souvislosti s výchovně-vzdělávacími změnami ve školství a celé překotně vyvíjející se společnosti, je potřeba, aby se pedagogové seznamovali s novými možnostmi a udržovali se v aktuálním dění. K tomu je nutný individuální přístup a podpora při aplikaci nových postupů. Je nezbytná možnost diskuzí a konzultací problémů, aby mohli učitelé své postoje a způsoby měnit a tak pružněji a kvalitativněji reagovali na změny ve výchovně-vzdělávacím procesu.

Nejde však jen o motivaci učitelů, ale o čas a peníze. Při poskytování časového prostoru k tomu určenému, se setkáváme s nedostatečným zajištěním pomocného personálu, nedostatečným suplováním atd. Na další vzdělávání pedagogů se čerpají finanční zdroje školy, které jsou však omezené. Akreditované vzdělávací instituce za nabízené programy chtějí samozřejmě peníze a ne nabízet školám službu. Mnohdy se na jejich programy však nikdo nehlásí z finančních důvodů. Bohužel nejen peníze, ale situaci zhoršuje i obtížná orientace ve vzdělávacích programech pro konkrétní potřeby dané školy.² Nabídka je nepřehledná a neexistuje nástroj pro zjišťování jejich kvality.

Na tomto místě by bylo možná dobré upozornit a zamyslet se, zda raději neomezit počet vzdělávacích projektů a zaměřit finanční prostředky raději na kontrolu a kvalitu, než neefektivní kvantitu.

---

¹ Havlík, R., Kořá, J. 2002, s. 164-165

²Srov. <http://www.msmt.cz/vzdelavani/seznam-vzdelavacich-instituci-a-vzdelavacich-programu-ktere-byly-akreditovany-msmt-v-systemu-dvpp>

Pohled na možnosti spolupráce ŠMP

Ve většině případů ŠMP vítají, když mají možnost spolupracovat se školními psychology, pro kvalitnější výkon jejich práce. Na některých školách se se školními psychology můžeme setkat. Jsou velkou oporou jak ŠMP, tak samozřejmě zejména studentům, kvůli kterým zde jsou.

Je to otázka větší profesionality, ale i kupříkladu získávání důvěry u studentů. ŠMP někdy sám cítí, že studenti, které přímo učí, mívají problém se obracet na svého učitele. Mnohem raději, pokud se tedy samozřejmě rozhodnou nebo jsou okolnostmi „nuceni“ situaci a své problémy řešit, se svěřují osobě, kterou vnímají jako nestrannou, nezaujatou, než svému „matikáři“, se kterým jsou v každodenním styku. Školní psycholog je v situaci, kdy on sám se výuky neúčastní, ale v případě kvalitní vzájemné spolupráce se ŠMP a ostatními pedagogickými pracovníky, získává informace o studentově chování ve vyučování, o přestávkách, jaké má vztahy s ostatními spolužáky atd. Těch pak plně využívá při konzultacích a při řešení problémů.

Učitelé k lepšímu navázání kontaktu a důvěry se žáky mohou využívat různých vyučovacích metod. U vybraných typů škol můžeme pozorovat pozitivní přístup k projektovým a modulovým metodám a prožitkovým hodinám. Pedagogové se jich „nebojí“ a dokáží je zařadit a ve výuce využívat. Ze strany studentů jsou vítány prožitkové hodiny, které jsou pro ně záživnější. Studentům předané informace, na názorných příkladech a vlastním aktivním zapojením, lépe utkví v paměti. Pokud panuje dobrá atmosféra, žáci nemají problém se uvolnit a projevit svoje emoce. Nesmí zde být ale nikdo zesměšňován nebo jinak urážen.

S přibývajícím věkem žáků se někdy zapomíná na hry, které jsou spíše součástí základních škol. Ale i studenti na střední škole, jsou ochotni zapojit se do různých her. Pokud je hra dokáže natolik zaujmout, je na nich vidět, že jsou to vlastně ještě děti, které se jen leckdy chtějí příliš rychle podobat dospělým.

O to více je překvapující, že škola, která má závažné problémy se svými studenty a s jejich chováním, si nemohou školního psychologa dovolit. Je zde evidentní, že situaci těžko zvládnou v rámci vlastních sil a v rámci pracovní doby ŠMP (učitele) a ostatních učitelů, kdy každý z nich je zajisté svým způsobem preventistou, ale hlavně a především učitelem.

„Nevýhodou“ školních psychologů je, i přestože se ho mnozí vyučující domáhají, jeden měsíční plat navíc, který by musela škola vyplácet. Není zde zákonná povinnost, jako je tomu u ŠMP, zaměstnávat a obsadit funkci školního psychologa. Problémy se pak mnohem častěji řeší metodou „hašení požárů“, než nějakým preventivním opatřením, které by ve svém důsledku i s platem školního psychologa, bylo mnohonásobně levnější. Samozřejmě na škole, kde se výskyt SPJ objevuje v minimální míře, se setkáme s názorem, že funkce ŠMP je opatření dostatečné a není potřeba řešit hlouběji. Naopak nazírají na tuto činnost jako na pouhé další administrativní úkony, které jim komplikují život. Otázkou ovšem je, zda jsou to ti správní lidé na svých místech a neměli jednoduše „jen“ štěstí ve výběru školy, kde mohou učit a nemusí anebo nechtějí, řešit problémy svých studentů.

Otázka času a peněz je bludný kruh, od kterého se vše odvíjí a neustále se k němu vrací, ať už se podíváme na problematiku SPJ z jakéhokoliv úhlu.

4.3. Možnosti a podpora prevence sociálně patologických jevů

Možnosti bezplatných preventivních programů SPJ

V přístupech k různým preventivním programům se školy, ve všech sledovaných případech, obracejí a úzce spolupracují s PPP, konkrétně na ulici Sládkové, která je schopna zajistit i vzdělávání ŠMP. PPP připravuje během školního roku tematické přednášky, které na sebe plyně v průběhu školního roku navazují, např. „Já a moje místo ve třídě.“, „Marihuana? Mýty a realita.“, „Láska je láska.“, „Bolístky a rozchody.“ atd. Programy jsou uzpůsobovány i aktuálním potřebám školy. V případě výskytu SPJ ve třídě, je prioritně zařazena do sítě přednášek a zaměřena na konkrétní problém. Spolupráce je poskytována školám zdarma a je nejvíce využívána.

Další možností přednášek, které jsou bezplatné, je spolupráce s Policí České republiky (dále jen PČR), která je velice vstřícná a těmto možnostem nakloněna. Velice vhodné je jejich zařazení přednášek na začátek školního roku zaměřené na problematiku bezpečnosti v Brně. Na školy nastupuje mnoho mimobrněnských studentů, a je užitečné tyto seznámit s nástrahami, s kterými se v brněnských ulicích mohou setkat a na co si musejí dávat pozor. Uniformy u mládeže budí větší respekt, pozornost a zamyšlení se nad určitými problémy.

Přednášky jsou pro ně i atraktivnější a baví je. PČR je schopna vyjít školám vstříc a díky všestrannému zaměření připravit hodinu na tematiku, která školu aktuálně nejvíce trápí.

PČR informuje: o dopravní bezpečnosti, trestné činnosti, zodpovědnosti, seznamuje s legislativními opatřeními, domácím násilím, zneužíváním a možnostech obrany a sebeobrany atd.. Upozorňuje na měnící se postavení mládeže ve společnosti, které je spojeno s dovršením 15ti a následně 18ti let fyzického věku.

Spolupráce PČR a škol je na dobré úrovni, ale na druhou stranu se zde opět mnohdy promítá problém času. Je pak využívána výhradně k „vyplňování děr“ před koncem školního roku, pololetí apod. a to se mnohdy týká i ostatních programů.

Školy spolupracují i s Městskou policií Brno, kde ale úroveň poskytovaných služeb je hodnocena ve srovnání s PČR hůře.

Školy využívají i různých dotačních programů, které jsou nabízeny Jihomoravským krajským orgánem, např. „Do světa!“, „Škola podporující zdraví“ apod.¹ popřípadě i projektů evropské úrovně v rámci mezinárodní spolupráce. Zde se však vyskytují problémy s vysokým administrativním zatížením, nedostatkem zkušeností a času pro zpracování a podání žádosti o poskytnutí dotace. Pokud by se škola chtěla o granty ucházet a nemá dostatek kapacit je efektivní spolupráce s organizací z „venku“, např. „Sdružení Podané ruce“, které jim je schopno zajistit plnou podporu a větší úspěšnost k získání dotačních zdrojů.

Jako vhodná a levná varianta v ovlivňování žáků a zajištění určité informovanosti nejen studentů, ale i pedagogů a rodičů, je vydávání školního časopisu. Z navštívených škol tuto možnost nevyužívala z kapacitních důvodů pouze jedna. Samotní studenti, by zde však školní časopis přivítali a hodnotili by ho jako efektivní prvek v rámci preventivního působení.

Školní časopis v praxi může napomáhat k větší důvěře, k lepší komunikaci a poznávání studentů mezi ŠMP a ostatními zaměstnanci školy, kteří se na práci podílejí s žáky. Časopisy nejsou revidované a studenty zde volně píší na témata, která je zajímají a baví, zamýšlejí se nad důvody studia školy apod. Informují své spolužáky o různých mimoškolních aktivitách, akcích a soutěžích, které mohou probíhat i v souvislosti s vydávaným časopisem. Mají možnost zde popisovat své pocity; jak se cítí ve škole, jak by chtěli, aby škola vypadala (škola snů), co se jim líbí a nelíbí.

Pedagogové tak získávají cenné informace, které mohou dále využívat pro lepší fungování školy a možná tak i podchytit a předcházet do jisté míry určitým problémům.

---

¹ <http://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?PubID=39402&TypeID=12>

Stejně jako učitelé, tak i vedení školy využívají možnosti školního časopisu a svými příspěvky na některé články odpovídají. Snaží se studentům vysvětlit některé skutečnosti a důvody „proč něco musí být, tak jak je“. Objasňují na stránkách časopisu, co by bylo možné změnit a na čem by se studenti mohli podílet. Snahou je reagovat na jejich eventuální stížnosti a podat relevantní informace, popřípadě pomoc a zprostředkovaně tak informovat i jejich rodiče.

Rodiče se zde mohou seznámit s pohledy obou stran, pedagogických pracovníků a žáků, a získávají tak v průběhu školního roku aktuální informace o „vnitřním životě“ školního ústavu, které navštěvuje jejich dítě.

Možnosti hrazených preventivních programů SPJ

Druhou možností, kterou školy využívají jsou placené preventivní programy. Nabídka těchto preventivních programů se zdá být celkem bohatá a každá organizace a projekty jsou většinou zaměřeny na určité problémy a témata. Jen zde už více záleží na tom, kolik škola může a je ochotna do uvedených akcí inventovat finančních prostředků, zda-li vůbec a kolik jsou ochotni a schopni přispět studenti. Na některých školách finance necítí jako problém, ale většinou a bohužel žáci (školy), kteří by obzvláště potřebovali více informovanosti a tlaku, aby se nepoddávali nenáležitému vlivům a vyvarovali se tak SPJ, nejsou ochotni zaplatit, dle jejich soudu, pro ně nijakým způsobem zajímavou přednášku, exkurzi apod. Nečiní jim již samozřejmě problém utratit peníze ve školní kantýně, v automatu s občerstvením či za cigarety.

Velice často byly zmiňovány a využívány organizace **S d r u ž e n í P o d a n é r u c e**, která je převážně zaměřena na drogovou problematiku, **N e s e h n u t í B r n o**, jejichž cílem je ukázat respekt k lidem, zvířatům i přírodě a **Č l o v ě k v t í s n i**, která vznikla s cílem pomáhat a podporovat dodržování lidských práv. Prostřednictvím těchto organizací školy navštěvují a účastní se různých akcí, jako jsou, např. „Jeden svět na školách.“, „Odpoledne uprchlíků.“, „Dance no drugs.“ Účastní se přednášek od mediálně známých osobností s konkrétní tematikou pro ně vlastní, kdy to bývá R. John, R. Uzel, J. Klíma. Dále jsou pořádány „koncerty s umělci z Prahy“, kteří v rámci těchto akcí zastupují jak kulturní složku, ale také se vyjadřují k probíraným tématům z jejich pohledu a eventuelně i jejich osobních zkušeností.

Tato forma prevencí bývá studenty také přijímána velice kladně, jelikož jsou pro ně mnohem poutavější a zajímavější než strohé přednášky přímo na škole.

Kromě jiného, sdružení pořádají různé sportovní, výtvarné a literární soutěže. Školy si mnohdy rozmanité soutěže organizují sami, přičemž tyto již většinou bývají tématické k oboru konkrétní školy a zaměřeny více na vzdělávací složku, čímž rozhodně nevylučují ani složku výchovnou.

Zde je výhodné využívat přirozenou zdravou soutěživost, která je výborným pomocníkem a motivačním prvkem aktivního zapojení žáků.

Zajímavý byl na jedné ze škol projekt pro zlepšení kvality vzdělávání „Preventivních deset týdnů“, které si škola uspořádala sama. Vybrané třídy měly po deset týdnů úkol, zaměřený každý týden na jinou problematiku; kontrola kouření, zdravá výživa, výzdoba tříd, výzdoba nástěnek, dodržování včasného chození do výuky (učitelé i žáci) atd. Výsledky byly průběžně zpracovávány a odměňovány, kdy na úplném závěru projektu, vyhlásila škola nejlepší třídu. ŠMP hodnotil tento projekt jako velice zdařilý a účelný, žáci se aktivně zapojovali a všichni se snažili být těmi nejlepšími.

Dále z hrazených preventivních programů ve velké míře bývají využívány, tzv. adaptační semináře, které si školy mají možnost zabezpečit vlastními silami nebo využít služeb, např. PPP. Semináře se organizují pro 1. ročníky a bývají různě trvají, od dvou dnů až týden. Hlavním cílem je vzájemné seznámení nově přijatých studentů a přiblížit základy prevence všech SPJ; odborné přednášky jsou zajišťovány pracovníky PPP.

Možnosti mimoškolních aktivit

K těmto všem činnostem se snaží školy navíc nabízet svým studentům různorodé mimoškolní aktivity od sportovních, uměleckých až po technicky zaměřené. Můžeme se setkat i se zájmovými kroužky na cvičení komunikačních dovedností, asertivity a řešení krizových situací. Nabídky se ve své pestrosti liší, kdy záleží na velikosti a kapacitě školy, počtu žáků a v neposlední řadě na finančních možnostech obou stran. V této oblasti již škola nemá takový vliv a kompetence, aby mohla žáky v mimoškolních aktivitách sledovat. Může se jen snažit vést studenty a směřovat v rámci výuky a zároveň apelovat na rodiče, aby si uvědomovali důležitost volného času a vedení k jeho kvalitnímu trávení.

Bohužel formy trávení volného času se mění a vzhledem k situaci viditelně k horšímu.

Pro vytvoření představy postačí samotný konkrétní příklad, který samozřejmě nevyovídá o skutečnosti, ale jen ilustruje, s jakými poměry se můžeme setkat.

Namátkou byla vybrána jedna třída s počtem dvaceti žáků, z nichž pouze čtyři se pravidelně věnovali nějakému sportu. Není snad ani potřeba zdůrazňovat rozdíl v počtu nabízených různorodých druhů sportovních a zájmových aktivit, kterým se v současnosti děti mohou věnovat, oproti létům minulým. Druhou stranou mince jsou však negativní důsledky malého zájmu o sport. Ruší se sportovní kroužky a dokonce i brněnské sportovní kluby, které mají existenční potíže a musí se přizpůsobovat současné situaci. Zmenšují počty kurzů, aby je byly schopny vůbec naplnit a otevřít s dostatečným počtem nových členů.

Studenti uváděli, že ve volném čase raději odpočívají, poslouchají hudbu, spí nebo brouzdají po internetu. Také bylo zajímavé a to nás vede k zamyšlení, že jen devět studentů uvedlo potěšení z trávení volného času se svými přáteli.

Účinnost prevence SPJ

Pro všechna uvedená opatření v prevenci SPJ je důležitým prvkem a nutností sledovat jejich efektivitu, která jim dodává smysluplnost a neměla by nikdy chybět.

Školy se snaží získat zpětnou vazbu od studentů a samozřejmě i učitelů, kteří se programu zúčastnili nebo se jinak angažovali. Učitelé vypracovávají referenční zprávy, které předávají ŠMP. Tento je pomocí PPP vyhodnocuje a vycházejí z nich při sestavování minimálního preventivního programu na další školní rok. Studenti většinou z každých přednášek či programů píšou práce a hodnotí je; jak na ně zapůsobily, jaké ponaučení jim to přineslo, co je nejvíce zaujalo, co spatřovali jako nedostatek konkrétního programu atd.

Nutí je to, aby se ještě jednou zamysleli, z vlastního pohledu na problém a popřemýšleli o něm. Pokud jsou další časové prostory, v rámci vyučování, vedou se i živé diskuze, které se také snaží o zhodnocení. Pedagog dle reakcí žáků si snáze udělá dokonalejší představu, jakým způsobem program žáky ovlivnil. Vše to přispívá k budování a prohlubování postojů ke zdravým životním hodnotám.

Těmito kroky vznikají sice určitá zhodnocení na zúčastněných programech, ale nejsou to zcela účinné nástroje pro vyjádření efektivity, které v praxi chybí.

Přístup rodičů k otázkám prevence SPJ

„Učit je možno slovy, ale vychovávat jenom příkladem.“
(J. de La Bruyere)

Mezi další důležitý prvek, jak zde již bylo rovněž několikrát uváděno a na který je nutno zaměřit pozornost, jsou samotní rodiče studentů.

Přístup rodičů a charakter jejich komunikace se školou a projev jejich zájmu o své děti je jistě individuální. Bohužel, z provedeného zjištění spíše vyplynulo a zanechalo osobní dojem, že ve většině případů rodiče nemají zájem se setkávat s učiteli a komunikace je vynucena problémy a nedorozuměními. Učitelé si opětovně stěžují na nedostatečnou účast rodičů na třídních schůzkách. Často nejsou pedagogové bráni jako partneři, kteří rodičům pomáhají, ale jako protihráči, kteří jim komplikují život tím, že dávají dětem špatné známky, nechtějí za děti zodpovídat apod. Rodiče mají tendence zbavovat se odpovědnosti a povinností spojené s výchovou a tyto přesouvat na školy. Na druhé straně, v případě řešení nějakého konkrétního problému, týkajícího se jejich dítěte, mají mnohdy přemrštěnou snahu ospravedlňování. Důvody, které rodiče k těmto postojům vedou a nemohou nebo nechtějí se více angažovat, bývají různé, např. lhostejnost, pracovní vytížení, sociální rozdíly atd.

Dětem ze sociálně slabších rodin se nedostává dostatečné podpory, jelikož jejich rodiče mají mnohdy co dělat sami se sebou. Dokonce jsou studenti nejednou nuceni svými rodiči a špatnou situací v rodině školu opustit a jít pracovat, aniž by ji dostudovali.

Naproti tomu děti z majetného prostředí paradoxně také nebývají středem zájmu svých rodičů. I když by se mohlo zdát, že čím větší bohatství, tím více se budou rodiče dětem věnovat. Naopak, dochází k izolovanosti jednotlivých členů rodiny a k dezintegraci v rodině, vytrácí se přirozené vazby a domov se stává pouhým „spánkovištěm“. Pokud se členové setkají společně doma, to ještě neznamená, že budou společně trávit volný čas; každý si pustí svoji televizi, svoji hudbu, až má hlad ohřeje si svoje jídlo. Rok od roku se vytrácí neformální večerní rozhovory při jakékoliv společné činnosti, např. chystání večeře, které jsou jedny z nejsilnějších výchovných prostředků. Mají nedoceněný pozitivní dopad na pozdější životní spokojenost a kariéru úspěšnost, ale rodiče je považují za ztrátu času.

Komunikace se zúžila ze strany rodičů na kázání, jak se mají a nemají děti chovat, že mají dávat ve škole pozor, nemají nosit poznámky apod. Reakce těchto rodičů vůči zprávám o problémech jejich dítěte, bývá zpravidla *ano víme, ale není čas to řešit*.

Pokud se rodiče dostatečně dětem nevěnují a nespolupracují se školou, nemohou být efektivně řešeny jakékoliv problémy, protože vždy je potřeba hledat počátky problémů v rodině. Stručně řečeno, tyto nevhodné přístupy odporují všem preventivním zásadám, které, např. jednoduše, srozumitelně, ale výstižně s vytčením hlavní podstaty uvádí „v kostce“ prim. MUDr. Karel Nešpor, CSc.¹ ŠMP na základě svých zkušeností se žáky konstatovali, že děti se běžně ani na své rodiče neobrací se svými problémy. Udělali by to jen v případě, že by je s problémem museli seznámit nebo by si s ním nevěděli rady, např. těhotenství.

V angličtině se pro slovo vychovávat používá termín „*to look after*“, který volnějším vyložením do češtiny přeložíme „*dívat se za, sledovat, nespustit z očí*“. Pokud se s tímto postojem rodiče neztotožní a nebudou důsledně dodržovat, připravují si vlastní rizikové a nebezpečné stáří.

Co se týče standardní a základní informovanosti probíhá na všech školách obdobně. Na začátku školního roku jsou rodiče (i děti) seznámeni se školním řádem, minimálním preventivním programem, krizovým plánem, kontaktními místy poradenských a pomocných služeb² a s aktivitami školy. Školní dokumenty jsou povětšinou zpracovány ve spolupráci s PPP a vycházejí z metodických pokynů. V průběhu školního roku informace rodiče získávají na třídních schůzkách jednou za čtvrt roku, pokud je potřeba jsou poskytovány konzultační hodiny s třídním učitelem, ŠMP případně školním psychologem.

Rodiče mají v dnešní době i možnost sledovat prospěch svých dětí prostřednictvím internetu, kde se samozřejmě dozví i další dostupná sdělení. Některé školy v rámci čtvrtletních třídních schůzek pořádají pro rodiče besedy s preventisty z PPP, které jim zprostředkovávají odborné rady v problematice SPJ, např. jaká může nastat změna v chování pod vlivem drog, seznamují je s drogovou scénou v Brně a okolí, s rozdělením drog, jaké změny v chování mohou nastat, když je dítě šikanováno atd.

Přítomnost SPJ na středních školách

Mezi nejčastější a nejhromadnější SPJ na navštívených školách byl výskyt kouření, pozdní příchody a záškoláctví. Na jedné ze škol ŠMP dokonce odhadl, že na škole má problém s kouřením až 95% žáků. Problémy s alkoholem přímo na školní půdě

¹ Pozn. „Zásady prevence v kostce: získat **důvěru** dítěte a umět mu naslouchat, umět s dítětem o alkoholu a drogách informovaně **hovořit**, předcházet nudě, pomáhat dítěti přijmout **hodnoty**, které usnadní alkohol a drogy odmítat, vytvořit zdravá **rodinná pravidla**, pomoci dítěti ubránit se nevhodné společnosti, posílit **sebevědomí** dítěte, **spolupracovat** s dalšími dospělými“. Nešpor, K., Csémy, L., 2003, s. 51

² Příloha č. 4 „Seznam kontaktů pro klienty – problematika SPJ a jiné“

se vyskytují různě a nejsou v takovém rozsahu, dokonce někde vůbec, jako SPJ předcházející. Na základě výpovědí ŠMP, musíme bohužel potvrdit, že studenti s alkoholem zkušenosti mají a není to nic neobvyklého.

Postoj žáků k těmto drogám jen odráží velice benevolentní postoj celé společnosti. Studenti mnohdy nevnímají alkohol jako drogu, jsou si vědomi, že na velké množství alkoholu se dá zemřít, ale nechovají se dle toho. Podobný problém a posun nastává v souvislosti s kouřením, kdy mládež již přestává vnímat i marihuanu jako něco, na čem by mohli být závislí a mají natolik zkaženou morálku, že jsou schopni si zapálit „jointa“ i ve třídě.

Prostředky, které školy používají k obraně proti SPJ jsou různé, stejně jako sankce vycházející z pokynů uvedených ve školním řádu. Přísnost těchto sankcí se liší škola od školy, navíc ŠMP ve srovnání s minulými roky konstatovali, že sankce mají trend k větší přísnosti. Můžeme se setkat s poměry, kdy při přistižení žáka, jak kouří cigaretu, ho čeká pouze ústní napomenutí, až se situacemi, kde za třetí přistižení s cigaretou hrozí podmíněné vyloučení. Za jakékoliv další porušení školního řádu studenta čeká okamžité ukončení studia. Školy na začátku školního roku využívají také možnosti vyplývající z přílohy č. 1 „Metodického pokynu č.j. 20 006/2007-51 MŠMT“ a nechávají si podepsat formulář „Souhlas zletilého žáka a studenta nebo zákonné zástupce nezletilého žáka s orientačním testováním na přítomnost OPL“. Uvedená příloha metodického pokynu obsahuje také doporučené postupy, jak řešit situace v souvislosti s užíváním návykových látek v prostředí škol a školských zařízení,¹ dle kterých se školy řídí a také je dodržují.

Rozdílný přístup je patrný i u pozdních příchodů, kdy studenti používají méně či více originální výmluvy pro pobavení svých spolužáků jako jsou, např. „*Omlouvám se, ale nemám omluvu.*“ „*Omlouvám se, žiji na ostrově a pokazil se mi člun.*“ atd. Kázeňská opatření za pozdní příchody, pro představu, mohou být nastaveny od třech neomluvených pozdních příchodů, kdy každý následující bude brán jako neomluvená hodina a při opakujících se přestupcích mohou dospět až k dūtce ředitele školy. Sankce za záškoláctví mohou být odstupňovány také různě; nicméně dle zjištění převažoval postih vyloučení ze školy za deset neomluvených dnů.

---

¹ Srov. Příloha č.1 k č.j.: 20 006/2007-51 „I. Jak řešit případy související s užíváním návykových látek v prostředí škol a školských zařízení.“

Jedna ze škol měla řešenou kontrolu docházky svých studentů pomocí čipového systému, který byl, vycházející z její velikosti, velice vhodný a žádoucí. Žáci při příchodu a odchodu z budovy musejí procházet turniketem, který je vpustí až po kontrole čipové karty. Turnikety slouží i jako ochrana proti nechtěným návštěvníkům školy. Díky tomuto systému mají rodiče možnost stále kontrolovat své dítě, zda-li je ve škole. Docházkový systém je přístupný na internetových stránkách školy, stejně jako klasifikace, ale i kupříkladu zaplacení obědů studentem.

Jako poslední SPJ, o kterém se ŠMP bohužel také zmiňovali a který si zaslouží pozornost, je šikana. Projevy šikanování mezi žáky, tj. násilí, omezování osobní svobody, ponižování apod. je samozřejmě přísně zakázáno a bráno jako hrubé porušení a přestupek proti školnímu řádu. Při úmyslném fyzickém napadení žáka nebo pracovníka školy hrozí agresorovi okamžité vyloučení ze školy.

V těchto konkrétních příkladech ŠMP spíše však uváděli problémy se slovní šikanou nežli fyzickou. Vyskytuje se ve třídách, kde nějaký student „vybočuje“ ze zaběhnutých standardů této skupiny a chová se „jinak“, např. je uzavřený, jinak se obléká, má nezvyklý účes, je obézní, pochází z finančně slabší rodiny apod. V té chvíli je středem pozornosti a pod „útokem“ slovních narážek a přestřelek. Zde velice záleží na osobnosti studenta, který je vystaven těmto útokům, je-li psychicky odolný a vyrovnaný. Nesmí umožnit útočným spolužákům pocit převahy. Takto je přestane po krátkém čase zajímat a přestanou se bavit výpady vůči jeho osobě. V opačném případě šikana může narůstat a končit až fyzickou agresí. Oběti, nejsou-li schopny pro nekonečné slovní potyčky problém zvládnout, nacházejí jediné řešení ochrany své osoby odchodem ze školy. Ten si mnohdy u svých rodičů dokonce „vybojují“, aniž by jim řekly pravý důvod svého úmyslu.

Při odhalení šikany jsou problémové třídy okamžitě zařazeny do programu PPP. Kromě toho se přistupuje k řešení šikany nebo při podezření, že by k ní mohlo dojít, k přesouvání žáků mezi jednotlivými třídami.

Obecně ŠMP uváděli a cítí potíže ze strany médií a jejich špatného vlivu na chování žáků, ve spojitosti se všemi SPJ. Média bagatelizují problémy a snižují jejich nebezpečnost, ať už se to týká problematiky návykových látek nebo fyzického násilí. Hlavní příčinu ŠMP vidí v rodičích, kteří své děti nekontrolují a neomezují jim pořady, na které se mohou dívat. Případně si s nimi ani o zhlédnutém pořadu nepromluví a nesnaží se jim osvětlit stanoviska a fakta, která by vycházela z reálného života a ne z filmových pláten.

Shrnutí

Z uvedeného stručného výkladu je patrné, že možností preventivních opatření je zajisté spousta a dalším pátráním bychom na další jistě objevili další. „Jen“ je potřeba mít vždy pohromadě všechny faktory, které napomohou ke chtěnému cíli, kterým je výchova žáků ke zdravému životnímu stylu, tj. harmonická rovnováha tělesných a duševních funkcí s pocitem spokojenosti, chuti do života, tělesného a duševního blaha. Předcházet rizikovým jevům v chování, rozpoznat a zajistit včasný zásah zejména v případech domácího násilí, týrání, zneužívání, ohrožování mravní výchovy a poruch příjmu potravy.¹

Problémem ale jsou zmíněné faktory, které se ne vždy sejdou společně a ztěžují pak práci jak ŠMP, ale celkově všem pedagogickým pracovníkům ve škole. Dle zjištěných informací, velice zjednodušeně řečeno, všude chybí čas a peníze.

Což ve svém důsledku souvisí s nedostatečným vzděláním pedagogických pracovníků, jehož následkem je dnes jejich stále nedostatečné povědomí o problematice SPJ a prevenci. Kromě toho je omezena možnost zaměstnávat více lidí a těžce se hledají noví kvalitní pracovníci. V praxi se setkáváme s nedostatečným ohodnocením stávajících pracovníků při plnění jejich nelehkých a náročných úkolů, bohužel však nedocenených. V preventivních činnostech jsou hodně omezeni také nárůstem administrativních činností a nezbyvá jim čas na rozvoj pracovních strategií. Jsou bezbranní vůči nedostatečné komunikaci s rodiči, kteří jsou velmi důležitým a nenahraditelným článkem ve výchově a prevenci SPJ.

Slabinou, v souvislosti se špatným povědomím a přístupem rodičů k problematice SPJ, je neexistence systémového řízení prevence zaměřené na rodiny.

Velkým problémem, ale důležitým a nezbytným prostředkem v boji proti SPJ, je také naše současná legislativa. Bohužel, v naší společnosti nahrávají zákony spíše těm na druhé straně barikády, proti kterým by měly být zaměřeny. Chybí jasná zákonná úprava, vymezující výchovné možnosti pedagogů (a nejen pedagogických pracovníků). Pravomoci učitelů jsou velice omezené, mají svázané ruce a jsou vůči studentům mnohdy bezmocní a bezradní, např. těžko se vypořádávají s problematikou používání mobilních telefonů při vzdělávacím procesu, s nemožností kontroly studentů od data dovršení plnoletosti apod.

Dnešní zákony se spíše snaží vše zneprůhledňovat, kdy je pak obtížné něco řešit, dohledávat, vysvětlovat, dokazovat a hlavně napravovat!

---

¹ MŠMT č. j.: 20 006/2007-51, 2007, s. 1-2

Jak již bylo shora uvedeno, volba navštívených škol byla zcela náhodná, ale s dodržáním podmínky ve výběru všech druhů středoškolského vzdělávání. Celkový dojem, kterým by bylo možné zhodnotit, který typ škol (mládeže) více inklinuje k SPJ, by byl velice neobežretný a neobjektivní.

Na druhé straně, dle subjektivního posouzení, by se mohlo zdát i z tohoto úzkého výčtu a tím potvrdit i jistě provedené výzkumy, že žáci s menším vzdělanostním potenciálem, mají větší sklony k závadnému chování a podléhají špatným vlivům. Což do jisté míry může být pravda. Ale je také dobré se zamyslet nad tím, zda-li „chytřejší“ žáci své nedostatky v chování neumějí jen lépe skrývat nebo jim lépe procházejí. Jsou úspěšní ve škole, tak pro nějaké to „uklouznutí“, nejsme mnohdy vůči nim tak striktní. Mnohem častěji je omlouváme a vysvětlujeme jejich prohřešky poznámkami *však jsme také byli mladí*. Naproti tomu na jejich slabší a méně úspěšné vrstevníky pohlížíme mnohem přísněji.

Ale dle zjištění, můžeme potvrdit, že i studenti, kteří pocházejí z dobře situovaných rodin a jsou na „vzdělanostní výši“, také holdují alkoholu, kouří cigarety a berou drogy. Mají tendence ovládat slabší jedince a zažívat pocit moci, převahy a vítězství. Jen jsou k těmto skutečnostem hnáni jinými pohnutkami než žáci, např. z rodin sociálně slabších nebo neúplných.

V životě se tak můžeme setkat s učiteli, kteří berou heroin a učí naše děti; lékaři, kteří jsou alkoholici; vrcholovými sportovci, kteří jsou vášnivými kuřáky; umělci, kteří žijí bujarým bohémským životem atd., přestože to jsou zajisté vzdělaní lidé.

Úmyslem zde není porovnávat „chytřejší a hloupější“, ale jen upozornit na to, že bychom měli při práci v preventivní oblasti zachovávat míru spravedlnosti a být upřímní sami k sobě.

Závěr

Bakalářská práce je zaměřena na problém SPJ, které v naší společnosti mají vzrůstající trend. Cílem práce nebylo jen poukázat na tuto skutečnost a důsledky asociálního chování, ale na různé přístupy v boji s těmito problémy. Poučit se ze současné situace a snažit se o minimalizaci SPJ. Ze získaných informací můžeme bohužel shledávat, že v mnoha oblastech je přístup preventivního působení podceňován.

S vysokou tolerancí a zlehčováním některých SPJ úzce souvisí jak jejich nárůst, tak i nedostatečné hodnocení potřebnosti pracovníků, popřípadě celých institucí, které se prevencí zabývají. Tato práce je zaměřena na střední školy, kde veškeré činnosti spojené s prevencí SPJ škol a školských zařízení jsou zaštitěny MŠMT. Při úplném pochopení problémů jako je, např. pití alkoholu a kouření, si uvědomíme, jaké mohou mít pro každého z nás nedozírné následky.

Ve stručném vyhodnocení situace naší společnosti se dá říci, že u všech zde zmíněných SPJ se situace rok od roku zhoršuje. Cigarety a spotřeba alkoholu u nás, vycházejíce z údajů Českého statistického úřadu, stále stoupá. V roce 2000 byla spotřeba v hodnotě čistého lihu na jednoho obyvatele 9,9 litrů, v roce 2007 to bylo 10,4 litrů. U cigaret je též zaznamenáván vzrůstající trend, kdy v roce 2000 se vykouřilo 1882 cigaret na jednoho obyvatele, v roce 2007 to bylo již 2345.¹ V souvislosti se zkušenostmi s nelegálně drženými drogami můžeme být optimističtí. Ve srovnání s rokem 2003 došlo k poklesu zkušeností se všemi sledovanými drogami, s výjimkou konopných látek, kde došlo ke stagnaci. Přesto ČR zůstává jednou ze zemí, kde je výskyt ukazatelů spojených s užíváním tabáku, alkoholu a nelegálních drog mezi 16letými nad evropským průměrem.²

K podobnému zhodnocení můžeme dospět i u agresivity mládeže, šikany a zvyšujícím se podílu pachatelů mladších věkových kategorií na kriminálních činech.

Tato práce přispívá k vytvoření reálného a aktuálního vykreslení stavu naší mládeže. Zdůrazňuje a zároveň apeluje na význam každé preventivní snahy za velmi důležitou a nezbytnou. Nabídka preventivních plánů se zdá být pestrá a není problém studenty aktivně zapojit a angažovat. Problémy mohou nastat až s časem, který není pro studenty vymezen, vzhledem ke spoustě učební materie a s výběrem konkrétního vhodného a účinného programu.

---

¹ http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/publ/3004-08-v_roce_2007

² http://www.drogvinfo.cz/index.php/info/press_centrum/alkohol_tabak_a_drogy_u_evropske_mladeze_vysledky_mezinarodniho_srovnani_s_tudie_espad_2007

Ne každá prevence je účinná a k tomuto účelu by měly sloužit nástroje pro měření efektivnosti preventivních programů. V současné době však tyto nástroje chybí. Nějakým způsobem sice na školách vyhodnocování probíhá, ale jsou nedostatečné. Bohužel někde se o to ani nesnaží a považují zařazení jakékoliv preventivní náplně v průběhu školního roku za splnění svých povinností. Zda a jaký měla účinek, je již mnohé nezajímá. Tento fakt nepřispívá k efektivnímu vynakládání nemalých prostředků na ochranu naší mládeže.

Dobrá příležitost v podpoře pozitivního vlivu na mladistvé je zavedení školních preventivních týmů – školní metodik prevence, výchovný poradce a školní psycholog. Ihned je ale důležité poznamenat, že této možnosti všechny školy nevyužívají a funkce buď slučují nebo v případě problémů si najímají pouze externí pracovníky. V předložené práci byla zaměřena pozornost hlavně na ŠMP, kteří jako jediní jsou jmenováni na základě zákonné povinnosti zřizovatele školy. Postavení ŠMP není však v současné době domyšlené a není doceněná ani jejich důležitost a nezbytnost. Nemají prostor, aby se činnosti plně věnovali, vzhledem k jejich bohaté náplni. Museli by to snad být vždy lidé, kteří jsou pro věc z osobního přesvědčení bezmezně zapálení a byli ochotni „obětovat“ této činnosti i dobu svého osobního volna. Z toho však samozřejmě nelze vycházet a brát to za bernou minci.

Jako fakt, by se měla naopak brát skutečnost, nedokonalého nastavení jejich pozice. Pro zlepšení jejich postavení by v první řadě napomohlo jejich větší časové uvolnění ze závazku učitele. Načež by měla následovat vyšší motivace k samostudiu a udržování si aktuálních informací o dění v problematice prevence na vysoké úrovni. Velice pozitivně byla hodnocena možnost spolupráce se školními psychology, z čehož je patrná nutná kooperace s dalšími odborníky, taktéž působících přímo na škole.

Pro neutěšenou situaci je pozorovatelnou hrozbou nedostatečná spolupráce s rodiči problémových skupin a dětí (a nejen problémových) a nedostačující legislativa.

Závěr bakalářské práce uzavřeme anglickým příslovím, jímž se mohou inspirovat obě strany zúčastněných, potýkajících se se SPJ. Ať už je to stanovisko těch, kteří se snaží pomáhat a zachraňovat; může se jim někdy stát, že se jim práce nevede, jak by si představovali nebo mají dokonce i pocit selhání. Druhá strana na pozici těch „narušených“, kterým se zrovna v jejich životě nedaří se sebou bojovat a podléhají svým slabým stránkám.

Níže uvedený výrok je možno brát jako motivační „slogan“ pro další chuť do práce a do života:

„Hanba není upadnout, hanba je zůstat ležet.“

Resumé

Předložená práce popisuje a analyzuje oblast prevence sociálně patologických jevů. Podrobněji je zaměřena, jak již vyplývá z jejího názvu, na prevenci sociálně patologických jevů na středních školách, respektive mládeže.

V úvodu práce jsou popsány obecné termíny související s uváděnou problematikou. Jsou vymezeny pojmy sociálně patologické jevy, jejich struktury a charakteristika. Přiblížení jejich možných příčin je popsáno v další kapitole z různých pohledů předkládaných teorií, které vycházejí z nejzákladnějšího bio-psycho-sociálního modelu. Další část se zaměřuje již na konkrétní sociálně patologické jevy, s kterými se nejvíce potýká mládež v současné době.

Navazující kapitola objasňuje různé přístupy preventivních opatření, důvody a cíle, které by měli vést k výchově ke zdravému životnímu stylu. Pro účinné naplnění programů je nutné sledovat efektivnost, která je objasněna v další kapitole, pro získání přesvědčení o smysluplném využití vynakládaných aktivit a prostředků. V této souvislosti jsou zde popsána specifika dospívání, vypovídající o zvláštностech, spojených s věkem dospívajících a možnosti přizpůsobení programů na konkrétní cílovou skupinu.

Práce pokračuje ve výčtu možností postupů na středních školách, kde se zaměřuje především na činnost a pozici školního metodika prevence. Jaké jsou jeho možnosti, postavení vzhledem k ostatním kolegům, práce s žáky a spolupráce s jinými institucemi pro vytváření podmínek nenarušeného vývoje studentů. Následující část dokresluje představu preventivního působení v jednotlivých vyučovacích hodinách, jejich provázanost, různé způsoby výuky a možnosti zapojení rodičů.

V závěrečné části jsou uvedeny poznatky řešení problematiky sociálně patologických jevů na vybraných středních školách v Brně. Zhodnocení pozice školních metodiků prevence, tak situace výskytu sociálně patologických jevů a možnosti zlepšení aktivit ochrany mládeže před nežádoucími vlivy.

Anotace

Práce se zabývá problematikou sociálně patologických jevů a jejich preventivních opatřeních na středních školách. Poukazuje na nutnost preventivních programů vzhledem k alarmujícímu stavu společnosti a přináší obecná pravidla a postupy jejich využití v rámci pedagogických aktivit. První část se dotýká teoretického přístupu k SPJ a nejčastějších konkrétních problémů, které provázejí naši mládež. Navazuje na ni celkové rozdělení prevence s vymezením předpokladů pro jejich efektivní uplatnění v praxi. V následující části jsou popsána obecná pravidla preventivních postupů, převážně ve spojitosti s činností školních metodiků prevence, která jsou na úplný závěr srovnávána s výsledky zjištěných postřehů z praxe.

Klíčová slova

Sociálně patologické jevy, závislost, tabakismus, alkoholismus, drogy, šikana, agresivita, mentální anorexie, mentální bulimie, kriminalita mládeže, prevence, mládež, školní metodik prevence, minimální preventivní program, klíčové kompetence.

Annotation

The thesis deals with the problems of the socio-pathological phenomena and their preventive precautions at the secondary schools. It points at the necessity of the preventive programmes regarding the alarming society's status and brings the general rules and procedures of their use within the pedagogical activities. The first part of the thesis implicates the theoretical approach towards the socio-pathological phenomena and the most frequently occurred specific problems of our youth. Connected to that there is a complete prevention diversification with the determination of its effective use in practice. In the next part the general rules of the preventive procedures are described, mostly in connection with the activities of the school prevention methodists. In the conclusion the general rules are compared with the results found out during the practice.

Keywords

Socio-pathological phenomena, addiction, tobaccoism, alcoholism, drugs, bullying, aggressiveness, anorexia nervosa, bulimia, youth criminality, prevention, youth, school prevention methodist, minimal preventive programme, key competence.

Seznam použité literatury a informačních zdrojů

1. ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2000, s. 225. ISBN 80-7239-060-0
2. GALLÁ, M., BAYER, J. a kol. *Jak ve škole vytvořit zdravější prostředí*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády České republiky, 2005, s. 13, 21, 31. ISBN 80-86734-38-2
3. GERICH, U., FRISCHKNECHT, T. *Jezdíme na horském kole*. 1. vyd. České Budějovice: KOPP nakladatelství, 2004, s. 46. ISBN 80-7232-227-3
4. HAVLÍK, R., KOŤA, J. *Sociologie výchovy a školy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002, s. 55-58, 164-165. ISBN 80-7178-635-7
5. HAVRDOVÁ, E. a kol. *Tvorba a realizace projektů prevence kriminality mládeže*. Praha: Centrum pro veřejnou politiku, 2007, s. 18. ISBN 978-80-239-9950-1
6. HRČKA, M. *Sociální deviace*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001, s. 17, 20, 93-116, 157, 258. ISBN 80-85850-68-0
7. JEDLIČKA, R., KOŤA, J. *Analýza a prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1998, s. 121-122. ISBN 80-7184-555-8
8. KOLÁŘ, M. *Český školní program proti šikanování*. In Sborník příspěvků z první celostátní konference Školní šikanování, Olomouc, 2004, s. 34.
9. KOLÁŘ, M. *Potlačené pocity viny hrají šikaně do karet*. In Sborník příspěvků z první celostátní konference Školní šikanování, Olomouc, 2004, s. 59.
10. KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001, s. 35-47. ISBN 80-7178-513-X
11. LAZAROVÁ, B. *Netradiční role učitele*. 1. vyd. Brno: Paido, 2005, s. 33. ISBN 80-7315-115-4
12. MALÁČKOVÁ, H. *Chcete znát více své žáky a jejich rodiče*. In Autoevaluace: výběr příspěvků: metodický portál www.rvp.cz. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2007, s. 86. ISBN 978-80-87000-16-8
13. MAREŠOVÁ, A. *Příčiny a podmínky kriminality mládeže*. In Aktuální poznatky z činnosti služby kriminální policie a vyšetřování na úseku mládeže: sborník příspěvků. 1. vyd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2007, s. 15. ISBN 978-80-7251-248-5
14. MAZÁNKOVÁ, L. *Základy didaktiky*. Brno: Institut mezioborových studií, 2006, s. 12, 22
15. MÜHLPACHR, P. *Kapitoly ze sociální patologie*, Brno: Institut mezioborových studií, 2003, s. 11, 13, 15, 17-18, 64.
16. NEŠPOR, K., CSÉMY, L. *Alkohol, drogy a vaše děti. Jak problémům předcházet, jak je rozpoznávat, jak je zvládat*. 5. vyd. Praha: Sportpropag, 2003, s. 51.

17. PETŘÍKOVÁ, E. *Šikana v základní škole z pohledu rodičovské veřejnosti*. In Sborník příspěvků z první celostátní konference Školní šikanování, Olomouc, 2004, s. 20.
18. PIŇOS, M., TOMAN, S. *Hovořte s dětmi otevřeně*. 2. vyd. Bruntál: Citadela, 2004, s. 23, 28.
19. PLŠKOVÁ, A. *Kriminalita páchaná dětmi a na dětech*. In Aktuální poznatky z činnosti služby kriminální policie a vyšetřování na úseku mládeže: sborník příspěvků. 1. vyd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2007, s. 7-9. ISBN 978-80-7251-248-5
20. TYŠER, J. *Školní metodik prevence*. 1. vyd. Most: Hněvín, 2006, s. 7, 31. ISBN 80-86654-17-6

21. Český výbor pro Unicef. *Mladé hlasy*. Praha: Faktum Invenio, 2008
22. Člověk v tísni, o.p.s. *Rovnost je cool!* Praha: Network Media Service, s.r.o., 2007, s. 30.

23. *Rodina a škola*. Praha: Portál, s.r.o. ISSN 0035-7766
24. *Psychologie dnes*. Praha: Portál, s.r.o. ISSN 1212-9607
25. *Učitelské listy*. Praha: STROM, ISSN 1210-6313 (<http://www.ucitelske-listy.cz/>)

26. Dokument MŠMT odbor pro mládež *Evaluace a diagnostika preventivních programů*. Praha, 2002, s. 17.
27. Dokument MŠMT č.j. 12 698/2007-23 *Rámcové vzdělávací programy oborů středního vzdělávání*.
28. Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č.j.: 20 006/2007-51, s. 1-2, 9-14.
29. Strategie prevence rizikových projevů chování u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy na období 2009-2012, Praha: MŠMT, 2009, s. 5, 9.
30. <http://www.ac.ippp.cz/>
31. <http://www.casmp.tym.cz/>
32. <http://www.czso.cz/>
33. <http://www.drogy-info.cz/>
34. <http://www.kr-jihomoravsky.cz/>
35. <http://www.msmt.cz/>
36. <http://www.poradenskecentrum.cz/>
37. <http://www.pppinfo.cz/>
38. <http://www.rekninedrogam.cz/>
39. <http://www.vlada.cz/>

Seznam symbolů a zkratk

apod.	a jiné
atd.	a tak dále
mil.	milion
mj.	mimo jiné
např.	například
pozn.	poznámka
srov.	srovnej
tj.	to je
tzv.	takzvaný
ČR	Česká republika
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
PČR	Policie České republiky
PPP	pedagogicko-psychologická poradna
SPJ	sociálně patologické jevy
ŠMP	školní metodik prevence

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotační řízení RVKPP 2009

Zdroj: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/protidrogova-politika/media/dotace-na-protidrogovou-politiku-zachovany-v-plne-vysi-53450/>

Příloha č. 2: Vybrané školské dokumenty pro oblast prevence SPJ

Příloha č. 3: Připravené otázky pro rozhovor se ŠMP

Příloha č. 4: Seznam kontaktů pro klienty – problematika SPJ a jiné

Zdroj: http://www.gyrec.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=61&Itemid=72)

Číslo projektu	Název projektu	Předkládající organizace	Návrh dotace 2009 (v Kč)
A-01-04	Právní poradna A.N.O.	A.N.O. - Asociace nestátních organizací zabývajících se prevencí a léčbou drogových závislostí	857 000
A-03-04	Mobilní terénní program sociálních asistentů-Streetmobil	Středisko prevence a léčby drogových závislostí DROP IN o.p.s.	0 (512 000)
A-04-04	Terénní program sociálních asistentů-Streetwork	Středisko prevence a léčby drogových závislostí DROP IN o.p.s.	0 (1 152 000)
A-05-04	Nízkoprahové středisko Drop In	Středisko prevence a léčby drogových závislostí DROP IN o.p.s.	0 (2 653 000)
A-06-04	Centrum následné péče	Středisko prevence a léčby drogových závislostí DROP IN o.p.s.	0 (726 000)
A-07-04	Integrace rodiny -rozšíření projektu ambulantní léčba	Středisko prevence a léčby drogových závislostí DROP IN o.p.s.	0 (796 000)
A-09-04	Závislí na závislých	ANIMA - občanské sdružení pro péči o rodiny závislých	161 000
A-10-04	Terapie osob závislých na návykových látkách a jejich osob	ANIMA - občanské sdružení pro péči o rodiny závislých	495 000
A-11-04	Centrum primární prevence Institut Filia	Institut Filia	72 000
A-15-04	Centrum primární prevence	o.s. Prev-Centrum	485 000
A-16-04	Centrum poradenství pro mládež a rodiny	o.s. Prev-Centrum	903 000
A-17-04	Terénní programy SANANIM	SANANIM	2 504 000
A-18-04	Romský terénní program SANANIM	SANANIM	276 000
A-19-04	Kontaktní centrum	SANANIM	3 338 000
A-20-04	COKUZ - práce s uživateli drog ve vazbách	SANANIM	390 000
A-21-04	Denní stacionář; psychoterapeutické centrum	SANANIM	1 241 000
A-22-04	Terapeutická komunita Karlov	SANANIM	2 964 000
A-23-04	Terapeutická komunita Němčice	SANANIM	2 020 000
A-24-04	Doléčovací centrum pro matky s dětmi	SANANIM	386 000
A-25-04	Doléčovací centrum s chráněnými byty a chráněnou dílnou	SANANIM	1 405 000
A-26-04	Drogové informační centrum	SANANIM	467 000
A-28-04	CADAS-specializované ambulantní služby	SANANIM	546 000
A-32-04	Terénní program pro uživatele návykových látek	občanské sdružení Eset-Help	241 000
A-35-05	Poradna pro rodiče	SANANIM	440 000
A-39-05	Dětské a dorostové detoxikační centrum	Nemocnice Milosrdných sester sv. Karla Boromejského	400 000
A-40-05	NO BIOHAZARD - terénní program pro uživatele nealkoholových drog v hl. m. Praze	PROGRESSIVE o.s.	1 244 000
A-44-06	STAGE 5 - kontaktní a poradenské centrum závislostí v hl. m. Praze	PROGRESSIVE o.s.	1 932 000
A-49-07	Evaluace výsledků léčby v TK pro drogově závislé	SANANIM	137 000
A-53-08	AT poradna s AT linkou	Centrum sociálně zdravotních služeb	0
A-55-08	Pracovní a sociální agentura	SANANIM	0
A-56-09	"Lékárny a uživatelé drog" - Sběr dat a monitoring situace v lékárnách v kontextu kontaktu s uživateli	PROADIS	240 000

Číslo projektu	Název projektu	Předkládající organizace	Návrh dotace 2009 (v Kč)
A-57-09	Safer Party - inovativní drogová prevence a snižování rizik v prostředí nočního života	Chilli.org, o.s.	0
B-01-04	Speciální prevence	Sdružení Podané ruce, o.s.	650 000
B-02-04	Drogové služby ve vězení a následná péče	Sdružení Podané ruce, o.s.	360 000
B-03-04	Terénní programy Brno	Sdružení Podané ruce, o.s.	819 000
B-04-04	Kontaktní centrum Drug Azyl	Sdružení Podané ruce, o.s.	935 000
B-05-04	Kontaktní centrum Netopeer - víceúčelová drogová služba	Sdružení Podané ruce, o.s.	411 000
B-06-04	Denní psychoterapeutické sanatorium Elysium	Sdružení Podané ruce, o.s.	796 000
B-07-04	Terapeutická komunita Podcestný Mlýn	Sdružení Podané ruce, o.s.	1 668 000
B-08-04	Doléčovací centrum Jamtana	Sdružení Podané ruce, o.s.	775 000
B-16-04	Terapeutická resocializační komunita Krok	Občanské sdružení Krok	1 994 000
B-17-04	Program následné péče Krok	Občanské sdružení Krok	416 000
B-18-04	Časopis Adiktologie: ročník 2009	Sdružení SCAN	330 000
B-20-04	Víceúčelová drogová služba na Blanensku	Sdružení Podané ruce, o.s.	455 000
B-22-04	Kontaktní centrum Hodonín a terénní práce v rámci Harm reduction	Diecézní charita Brno	0
B-24-04	Kontaktní centrum - víceúčelová drogová služba	Charita Kyjov	473 000
B-25-04	Agentura služeb - Kontaktní centrum, terénní program a program prevence Břeclav	Diecézní charita Brno	477 000
B-27-05	AT konference 2009	Český adiktologický institut	180 000
B-30-07	Regionální centrum prevence	Sdružení SCAN	86 000
B-31-07	D.S.Vyškov	Sdružení Podané ruce, o.s.	273 000
C-02-04	K-centrum - provoz nízkoprahového zařízení s terénním programem	Arkáda - sociálně psychologické centrum	618 000
C-04-04	Kontaktní a doléčovací centrum pro drogovou závislost	Občanské sdružení Háječek	454 000
C-06-04	Jihočeské substituční centrum	Občanské sdružení PREVENT	350 000
C-07-04	Jihočeský streetwork	Občanské sdružení PREVENT	511 000
C-08-04	Kontaktní centrum pro okres a město Prachatice	Občanské sdružení PREVENT	325 000
C-09-04	Krizové a kontaktní centrum Strakonice	Občanské sdružení PREVENT	509 000
C-12-04	Auritus-centrum pro lidi ohrožené drogou	Farní charita Tábor	996 000
C-13-04	Streetwork pro města Český Krumlov a Kaplice	Centrum pro pomoc dětem a mládeži	188 000
C-14-04	Specifická prevence pro školy a školská zařízení regionu J.Hradec	Sdružení Meta,o.s.	226 000
C-18-06	Centrum následné péče	Občanské sdružení PREVENT	656 000
C-21-07	Kontaktní centrum P.Centrum Jindřichův Hradec	Sdržení Meta,o.s.	0
C-22-07	Kontaktní centrum Jindřichův Hradec- Terénní program	Sdržení Meta,o.s.	153 000
C-24-09	Drogová poradna Prevent	Občanské sdružení PREVENT	228 000

Číslo projektu	Název projektu	Předkládající organizace	Návrh dotace 2009 (v Kč)
E-05-07	Kontaktní centrum Laxus Pardubice 2009	Laxus	706 000
E-06-07	Terénní programy Laxus Pardubický kraj 2009	Laxus	675 000
H-01-04	Terénní programy Laxus Královehradecký kraj 2009	Laxus	649 000
H-02-04	Kontaktní centrum Laxus Hradec Králové 2009	Laxus	717 000
H-03-04	Ambulantní centrum Laxus 2009	Laxus	773 000
H-04-05	Drogové služby ve vězení Laxus 2009	Laxus	280 000
H-06-05	Kontaktní centrum	Sdružení ozdravoven a léčeben okresu Trutnov	181 000
J-03-04	K-centrum Noe - víceúčelové regionální zařízení pro problematiku drog Třebíč	Diecézní charita Brno	414 000
J-05-04	Centrum U Větrníku Jihlava	Diecézní charita Brno	354 000
J-06-04	Doléčování - následná péče, pracovní programy a rekvalifikace, chráněné bydlení	Circle of Life o.s.	0
J-07-04	Kontaktní centrum Spektrum	Kolpingovo dílo České republiky, o.s.	396 000
J-08-04	Terapeutická komunita Sejřek	Kolpingovo dílo České republiky, o.s.	1 682 000
J-16-08	Spektrum - primární prevence	Kolpingovo dílo České republiky, o.s.	0
K-01-05	Kontaktní centrum Cheb	občanské sdružení KOTEC	382 000
K-13-04	K - centrum Karlovy Vary, kontaktní a poradenské služby	Občanské sdružení Světlo Kadaň	823 000
K-14-07	K - centrum Karlovy Vary, terénní program	Občanské sdružení Světlo Kadaň	233 000
K-15-07	Terénní programy KOTEC	občanské sdružení KOTEC	284 000
L-01-04	Terapeutická komunita pro drogově závislé v Nové Vsi	ADVAITA, o. s.	2 037 000
L-04-04	Ambulantní poradenství pro drogově závislé v Libereckém kraji	ADVAITA, o. s.	301 000
L-05-04	K-centrum-centrum pro drogově závislosti	o.s. Pasant	719 000
L-06-07	Následná péče pro drogově závislé v Libereckém kraji	ADVAITA, o. s.	326 000
M-01-04	P-centrum-Poradna pro alkoholové a jiné závislosti	P-centrum	491 000
M-02-04	P-centrum-Programy primární prevence	P-centrum	728 000
M-03-04	Práce s klienty v konfliktu se zákonem	Sdružení Podané ruce, o.s.	301 000
M-04-04	Kontaktní centrum Prostějov	Sdružení Podané ruce, o.s.	416 000
M-05-04	Kontaktní centrum v Olomouci	Sdružení Podané ruce, o.s.	658 000
M-06-04	Terénní programy Olomouc	Sdružení Podané ruce, o.s.	411 000
M-07-04	Kontaktní a poradenské místo pro drogově závislé - Uničov	Oblastní charita Uničov	0
M-08-04	Kontaktní centrum Krédo	PONTIS Šumperk, o.p.s.	575 000
M-11-04	Zajištění provozu a služeb KKC Kappa	KAPPA-HELP	488 000
M-12-04	Terénní program KKC Kappa	KAPPA-HELP	315 000
M-13-07	P-centrum-Doléčovací centrum	P-centrum	1 207 000
M-14-07	K-centrum Darmoděj	Darmoděj	406 000
M-16-09	STREETWORK v okrese Šumperk	RES-SEF, o. s.	180 000
M-17-09	Doléčovací centrum Restart	Darmoděj	186 000
P-01-04	Realizace programu následné péče pro drogově závislé Plzeňského kraje	Centrum protidrogové prevence a terapie, o. p. s.	557 000

Číslo projektu	Název projektu	Předkládající organizace	Návrh dotace 2009 (v Kč)
P-04-04	Terapeutická komunita Vršíček	Středisko křesťanské pomoci Plzeň	963 000
P-05-04	Kontaktní centrum Tachov	občanské sdružení KOTEC	104 000
P-06-04	Realizace programů selektivní a indikované primární prevence	Centrum protidrogové prevence a terapie, o. p. s.	381 000
P-07-04	Provozování nízkoprahového Kontaktního centra Centrem protidrogové prevence a terapie	Centrum protidrogové prevence a terapie, o. p. s.	1 304 000
P-08-04	DANCE-8 (Provozování Terénního programu CPPT na taneční a klubové scéně v Plzni)	Centrum protidrogové prevence a terapie, o. p. s.	365 000
P-10-04	Agentura terénní sociální práce	Ulice - Agentura terénní sociální práce, o.s.	580 000
P-11-04	Středisko pro konzultaci a prevenci drogových závislostí	Teen Challenge Plzeň	531 000
P-12-05	Drogové poradenství ve věznici	Centrum protidrogové prevence a terapie, o. p. s.	78 000
P-13-06	Středisko následné péče - chráněné bydlení	Teen Challenge Plzeň	265 000
P-14-07	Středisko pro konzultaci a prevenci drogových závislostí	Teen Challenge Plzeň	150 000
P-15-07	Středisko pro konzultaci a prevenci drogových závislostí	Teen Challenge Plzeň	0
P-18-08	Provozování Terénního programu CPPT v regionech Plzeňského kraje	Centrum protidrogové prevence a terapie, o. p. s.	173 000
P-19-09	Substituce Ulice	Ulice - Agentura terénní sociální práce, o.s.	101 000
S-01-04	K-centrum Nymburk	Semiramis o.s.	387 000
S-02-04	KROK do života	ŠANCE-resocializační institut	319 000
S-05-04	Provoz TK Magdalena	Magdaléna, o.p.s.	3 354 000
S-11-04	Kontaktní centrum v Kolíně	Občanské sdružení Prostor	446 000
S-16-06	Centrum primární prevence	Semiramis o.s.	169 000
S-17-06	Centrum terénních programů	Semiramis o.s.	279 000
S-18-06	Terénní programy na okresech Kolín a Kutná Hora	Občanské sdružení Prostor	380 000
S-21-06	K-centrum Mladá Boleslav	Semiramis o.s.	520 000
S-23-07	Centrum drogových služeb ve vězení	Semiramis o.s.	167 000
S-27-07	REGION-terénní programy	ŠANCE-resocializační institut	88 000
S-28-08	Ambulantní léčba pacientů s problematikou abúzu návykových látek	Mělnická zdravotní a.s., Nemocnice s poliklinikou Mělník	370 000
T-02-04	Krizové a kontaktní centrum "Pod slunečníkem"	Krizové a kontaktní centrum "pod slunečníkem"	269 000
T-04-04	Resocializační zařízení pro ženy a dívky drogově závislé Koňákov	Charita Český Těšín	521 000
T-05-04	Centrum prevence pro děti a mládež ohrožené závislostmi všeho druhu Havířov	Charita Český Těšín	269 000
T-07-04	Dům na půl cesty - Doléčovací centrum	Renarkon	497 000
T-08-04	Terapeutická komunita pro drogově závislé	Renarkon	2 032 000
T-09-04	Kontaktní centrum Ostrava	Renarkon	613 000
T-10-04	Centrum primární prevence	Renarkon	318 000
T-11-04	Kontaktní centrum Frýdek-Místek	Renarkon	713 000

Číslo projektu	Název projektu	Předkládající organizace	Návrh dotace 2009 (v Kč)
T-13-04	Kontaktní a poradenské centrum prevence závislostí v Havířově	Sociální služby města Havířova - Centrum drogové pomoci	0
T-14-04	SLUNCE	Krystal Help o.s.	590 000
T-17-04	Kontaktní centrum pro osoby s drogovou závislostí pro oblast Karviné	Občanské sdružení NET	0
T-25-07	Terénní program Ostrava	Renarkon	341 000
T-26-07	Terénní program na Novojičínsku	Renarkon	412 000
U-01-05	Kontaktní centrum Litoměřice	Oblastní spolek Českého červeného kříže Litoměřice	305 000
U-03-04	Zajištění provozu Kontaktního a poradenského centra WHITE LIGHT I. Rumburk v roce 2009	WHITE LIGHT I.	255 000
U-04-04	Asistent pro terénní kontakt 2009	Most k naději, o.s.	510 000
U-05-04	K-centrum Most 2009	Most k naději, o.s.	851 000
U-08-04	K - centrum Kadaň s terénním programem, pobočka K - centra Chomutov	Občanské sdružení Světlo Kadaň	637 000
U-09-04	K - centrum Chomutov s terénním programem	Občanské sdružení Světlo Kadaň	910 000
U-10-04	"Schody" Kontaktní a poradenské centrum	Občanské sdružení "SCHODY-ŽATEC"	336 000
U-11-04	Zajištění provozu Kontaktního centra WHITE LIGHT I. v Teplicích	WHITE LIGHT I.	969 000
U-13-04	Zabezpečení programu následné péče závislých osob	Centrum sociálních služeb Děčín,p.o.	556 000
U-14-04	Zabezpečení provozu Kontaktního a poradenského centra pro drogově závislé, poradna pro rodiče v Děčín	Centrum sociálních služeb Děčín,p.o.	412 000
U-15-04	Léčba a resocializace drogově závislých mladých lidí v terapeutické komunitě WHITE LIGHT I.	WHITE LIGHT I.	2 124 000
U-17-04	Terénní program	o.s. DRUG - OUT Klub	486 000
U-18-04	Kontaktní centrum pro drogově závislé	o.s. DRUG - OUT Klub	506 000
U-20-05	Zajištění služeb zaměstnanosti, poradenství a podpory ex-uživatelům drog prostřednictvím SPA WL I.	WHITE LIGHT I.	218 000
U-23-07	Terénní program Kontaktního centra Litoměřice	Oblastní spolek Českého červeného kříže Litoměřice	203 000
U-24-07	Zabezpečení provozu terénních programů Kontaktního a poradenského centra pro drogově závislé, poradn	Centrum sociálních služeb Děčín,p.o.	0
U-25-07	Kontaktní centrum pro lidi ohrožené drogou - terénní programy	Most k naději, o.s.	307 000
U-26-07	Kontaktní centrum pro lidi ohrožené drogou - kontaktní centrum	Most k naději, o.s.	210 000
U-27-07	"Schody" Terénní program	Občanské sdružení "SCHODY-ŽATEC"	385 000
U-28-07	Terénní program WHITE LIGHT I. Rumburk, Varnsdorf	WHITE LIGHT I.	64 000
U-29-07	Terénní programy WHITE LIGHT I. v Teplicích	WHITE LIGHT I.	251 000
Z-03-04	Poradenské centrum R-Ego	Občanské sdružení R-Ego	176 000
Z-04-04	Kontaktní centrum PLUS	Oblastní charita Kroměříž	440 000

Číslo projektu	Název projektu	Předkládající organizace	Návrh dotace 2009 (v Kč)
Z-07-04	Kontaktní centrum Charáč - víceúčelová drogová služba	Sdružení Podané ruce, o.s.	503 000
Z-08-04	Kontaktní centrum Klíč	AGARTA o.s.	298 000
Z-10-07	Streetwork Zlín	Občanské sdružení ONYX	173 000
Z-11-07	Terénní program Vsetín	AGARTA o.s.	133 000
Z-12-07	K centrum Zlín	Občanské sdružení ONYX	313 000
Z-13-07	Terénní program PLUS	Oblastní charita Kroměříž	274 000
			95 000 000

Vybrané školské dokumenty pro oblast prevence sociálně patologických jevů

1. Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, č.j. 20 006/2007-51
2. Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení, č.j. 28 275/2000-22
3. Metodický pokyn k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance, č.j. 14 423 /99-22
4. Metodický pokyn k jednotnému postupu uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví, č.j. 10 194/2002-14
5. Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeže páchané, č.j. 25 884/2003-24
6. Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných MŠMT, č.j. 37 014/2005
7. Metodická příručka Poruchy příjmu potravy, vydal VÚP ve spolupráci MŠMT v souladu s usnesením vlády ČR č. 1046 k dlouhodobému programu zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva České republiky Zdraví pro všechny v 21. století
8. Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy, v souladu s usnesením vlády č. 549/2003
9. Standardy odborné způsobilosti poskytovatelů programů primární prevence užívání návykových látek, MŠMT ČR, Závěrečná verze č. 1, Praha 2005
10. Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních

Připravené otázky pro rozhovor se školními metodiky prevence

1. Jaké máte možnosti v dalším **vzdělávání** (čas na vzdělání, děti, činnost samotnou)?
2. Co cítíte jako **problém** a co by se mělo popřípadě změnit pro lepší **výkon** vaší práce?
3. Možnosti **financování** (dotace, státní podpory, jiné možnosti.....jsou-li nějaké)?
4. Co je **nejčastějším** (hlavním) problémem (šikana, drogy....)? Jaká opatření děláte pro zlepšení stavu?
5. Jaké máte možnosti ve **spolupráci s ostatními kolegy**? Funguje **provázanost** ve vyučování, **metody výuky** – projektová, mediální, dramatická; **klima školy**?
6. S kým škola **spolupracuje** (PPP, policie...)? Využíváte exkurze, přednášky, peer programy apod. - co je vám nabízeno? **Mimoškolní činnosti** - o co se děti zajímají po vyučování – kroužky, školní časopis...?
7. Co by jste uvítali jako podporu ve spolupráci s **rodiči**, jak se s nimi spolupracuje? Popřípadě s širším okolím?
8. Jak se **komunikuje s dětmi** (důvěra, apatie, drzost, „pohrdání“, autorita)?
9. Jaké je **právní vědomí** (učitelů, dětí, rodičů)? Uvědomují si jaké mohou být důsledky případného nezdravého chování?
10. Jak cítíte **vliv médií**, dopad dnešní konzumní společnosti na chování, špatné vztahy v rodinách, sociální rozdíly...?
11. Vytváříte, popřípadě spolupracujete na tvorbě **dokumentů školy** (školní řád, minimální preventivní program, krizový plán)? Jakým způsobem (jestli), sledujete **efektivnost programů** pro sestavování na další období?

SEZNAM KONTAKTŮ PRO KLIENTY
PROBLEMATIKA SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ A JINÉ

Instituce	Činnost	Adresa	Telefon a email
DROGY			
PPP Brno - Poradenské centrum pro drogové a jiné závislosti	primární a sekundární prevence závislosti	Sládkova 45, 613 00 Brno	548 526 802 fax: 548 529 350 sladkova@pppbrno.cz www.poradenskecentrum.cz
Sdružení a nadace Podané ruce	primární, sekundární a terciální prevence drog.závislosti, psychiatrická ambulance, doléčovací centrum, podporované zaměstnání, drogové služby ve vězení	K- centrum Drug Azyl Videňská 3, 639 00 Brno	543 249 343 drugazyl@podaneruce.cz
		Terénní práce Videňská 3, 639 00 Brno	543 210 802 extc@volny.cz
		DPS Hapalova 22, 628 00 Brno	541 227 704 elysium@sky.cz
		Psychiatrická ambulance Hapalova 22, 628 00 Brno	541 227 704, 777 916 000 psychiatricka.ambulance@podaneruce.cz
		Podporované zaměstnání EIKÓN Francouzská 36, 602 00 Brno	545 247 535
		Doléčovací centrum Jamtana Francouzská 36, 602 00 Brno	545 246 690 jamtana@volny.cz
Teen Challenge	streetwork,kontaktní centrum, prevence	Kopečná 37, 602 00 Brno	602 179 363
ALKOHOL			
MOAT (městská ordinace AT)	alkohol, gambling,drogy (ambulantně)	Masarykova 37, 602 00 Brno /do 18hodin/	542 214 220 (drog.záv. - Dr. Novák) 542 211 958 (Dr. Weinberger)
AT poradna	alkohol – poradenství, ambulantní	Videňská 3, 639 00 Brno	543 210 848 MUDr.Novotná
Sdružení A-klubů Skupina AA Fénix	nízkoprahové zařízení, alkohol. poradna	Křenová 62a, 602 00 Brno Po - 17,30 St – 16,30	541 24 72 33 (541 210 252 ředitel) akluby@seznam.cz www.akluby.cz
Občanské sdružení Lotos	doléčovací program – alkohol.záv. byt „na půl cesty“ (nad 18 let)	Výstavní 285, 603 00 Brno	541 226 915 775 222 073
AIDS			
Národní linka prevence AIDS – zelená linka	bezplatné telefonické poradenství		800 144 444
AIDS Centrum FN	informační klinika	Jihlavská 20 ,625 00 Brno FN Bohunice	532 232 276 (po – ne 24hodin denně)
Zdravotní ústav - Oddělení podpory zdraví	odběry a poradna HIV/AIDS	Gorkého 6, 602 00 Brno	541 213 684 541 421 214 berkova@zubrno.cz
Informace a anonymní poradenství k onemocnění žloutenkou			800 33 11 22 www.zloutenka.cz
PSYCHIATRICKÉ LÉČEBNY			
Psychiatrická léčebna Černovice	- alkohol, drogy, gambling - anonym. porad. alkohol, drogy - ambulance i hospitalizace	Húskova 2, 618 00 Brno	548 123 111 spojovatelka sekretariat@plbrno.cz

Psychiatrická léčebna Bohunice	- krizové centrum MUDr. L. Pilařová - anorexie, bulimie, alkohol MUDr. Klabusayová	Jihlavská 20, 625 00 Brno	547 191 111 spojovatelka lpilarova@fnbrno.cz
KOURENÍ			
Zdravotní ústav - Oddělení podpory zdraví	poradna odvykání kouření, individuální poradenství a terapie skupinová terapie poradna pro zdravý živ. styl, poradna při obezitě	Ulice Stará 25, 613 00 Brno	545 425 355-9 Dr. Bártlová bartlova@zubrno.cz
DĚTI, MLÁDEŽ (+ matky)			
Středisko soc.pomoci dětem	krizové centrum a stanice pečovatelské služby azylové ubytování	Hapalova 4. 621 00 Brno	541 229 298
Dětské krizové centrum SPONDEA, o.p.s.	krizová tel. a int. linka, osobní kriz. pomoc azyl. pobyt (i matek s dětmi), poradenství, terapie dětí a mládež 3-26 let,	Sýpka 25, 613 00 Brno	541 235 511, (608 118 088 - 24h denně) krizovapomoc@spondea.cz spondea@spondea.cz
Dětská nemocnice	klinická psychologie PhDr. Pilát Milan	Černopolní 9, 602 00 Brno	532 234 111
RATOLEST LATA, 5P, POVODEŇ	preventivní práce s rizik. mládeží 15-19 let streetwork	M. Horákové 19, 602 00 Brno	545 243 839 545 241 655 605/269 688 ratolest@ratolest.cz
Prev-centrum ULITA, o.p.s.	preventivní centrum	Sadová 2, 678 01 Blansko	516 410 621
Bílý kruh bezpečí	znásilnění, pohlavní zneužívání domácí násilí, oběti a svědci trestných činů	Slovinská 41, 612 00 Brno Út - 17-20	257 317 110 www.bkb.cz 541 218 122 bkb.brno@seznam.cz
Linka DONA	pomoc osobám ohroženým domácím násilím		251 511 313 www.donalinka.cz
Bílý dům	Centrum dětských odborných zdravotnických služeb -psychologie, psychiatrie, gynekologie	Žerotínovo náměstí 4/6 602 00 Brno	533 302 111 www.cdozs.cz
Liga lidských práv	centrum POD poradna pro ženy v tísní legislativa	Bratislavská 31, 602 00 Brno	737 834 345(8,30 – 22h) 545 245 996 (9 – 17h) brno@llp.cz zenavsisni@llp.cz deti@llp.cz www.llp.cz
ROSA	informační a poradenské centrum pro ženy oběti domácího násilí		241 432 466
Magdalenium	pomoc obětem domácího násilí azylový dům s utajenou adresou skupinová psychoterapie		776 718 459 (nonstop) www.magdalenium.cz
Linka naděje	linka důvěry - pomoc v krizi	Jihlavská 20, 625 00 Brno FN Bohunice	547 212 333 (nonstop)
Fond ohrožených dětí		Francouzská 58, 602 00 Brno	545 215 105
Linka vzkaz domů	dítě na útěku		800 111 113
Krizové centrum	psychiatrická první pomoc (pobytové)	Jihlavská 20, 625 00 Brno FN Bohunice	547 19 20 78 (nonstop)
Modrá linka	linka důvěry pro děti a mládež	Lidická 50, 602 00 Brno (Po-Pá)	549 24 10 10 608/90 24 10 help@modralinka.cz
Dětský diagnostický ústav	ambulantní poradenství pro dětí (s poruchami chování) a jejich rodiče	Hlinky 140, 603 69 Brno SVP: G. Preisové 8 616 00 Brno	549 240 166 svp.brno@volny.cz

Help me – SVP pro děti a mládež	děti s výchovnými problémy a experimentující s drogou	Bořetická 2, 629 00 Brno	544 23 46 29 fax: 544 21 61 78 helpme@volny.cz
Utajené porodny			776 833 333
Linka pro ženy a dívky			603 210 999
Linka bezpečí dětí a mládeže			549 241 010 (9-21h) 608 902 410 lb@linkabezpeci.cz
Domov Svaté Markéty	pro matky s dětmi v tísní	Staňkova 47, 602 00 Brno	549 210 182-3
Na počátku	azylové ubytování pro těhotné ženy	Soběšická 60, 614 00 Brno	548 221 405
Domov pro matky s dětmi		Heyrovského 11, 635 00 Brno	546 210 763
Policejní skupina „domácí násilí“		Běhounská 1, 602 00 Brno (6 – 22 h)	974 624 001-4 974 624 006-12
JINÉ			
CSS, p. o. Centrum sociálních služeb		Tábor 22, 616 00 Brno	541 421 911 - ústředna
Občanské sdružení Anabell	pomoc nemocným anorexií a bulimií	Bratislavská 2, 602 00 Brno	542 214 014 602 766 542 posta@anabell.cz jana.sladka@anabell.cz
DROM – romské středisko		Bratislavská 41, 602 00 Brno	545 211 576 drom@iol.cz
Trialog – poradenské centrum	občansko-právní poradna	Po: 12 – 17h Út, Čt: pro objednané St: 9 – 12h Orlí 20, 602 00 Brno	542 221 499 542 211 619 op@trialog_brno.cz
Občanská poradna		Po – Čt: 9 - 13h Anenská 10, 602 00 Brno	545 241 828
Manželské a rodinné poradny	pomoc v partnerských a rodinných problémech	Buzkova 43, 615 00 Brno Táborská 198, 615 00 Brno Sejkorova 6, 636 00 Brno Starobrněnská 7, 602 00 Brno	548 533 290 548 539 271 548 426 611 542 214 547
Senior linka		Štefánikova 43, 602 00 Brno	541 248 844 800 200 007 800 157 157
proFem – linka právní pomoci		St: 18,30 – 20,30h	224 910 744
Linka psychopomoci			224 214 214 www.psychopomoc.cz
Sms pro neslyšící Tísňová linka pro neslyšící			974 625 415 www.neslysici.cz
Liga za práva vozíčkářů		Kounicova 42, 602 00 Brno	541 249 175-6 www.ligavozic.cz
Nádorová telefonní linka			800 222 322
Oblastní Charita Brno	soc. právní poradna pomoc bezdomovcům	Žižkova 3, 602 00 Brno	545 210 672 charita@charitabrno.cz
MMB - odbor soc. péče	sociální prevence a pomoc	Křenová 20, 602 00 Brno	543 25 45 15 543 25 45 11
Policie ČR	prevence	Cejl 4/6, 611 38 Brno	974 621 111 - spojovatelka 974 625 226 lemkr@mvr.cz
Mě Policie	primární prevence	Štefánikova 43, 602 00 Brno	541 12 41 11 - spojovatelka mp@mpbrno.cz
Armáda spásy	ubytování	Mlýnská 25, 602 00 Brno	543 21 25 30
Ubytovna pro přechodný pobyt		Koniklecova 5, Brno	547 210 786
Ombudsman	Ochrance práv občanů	Údolní 39, 602 00 Brno	542 542 888 542 542 112 podatelna@ochrance.cz